

PRVI HRVATSKI VOJNOSTRUČNI MAGAZIN

HRVATSKI VOJNIK

Broj 588 • 4. listopada 2019. • Izlazi od 1991. • www.hrvatski-vojn timer.hr

CIJENA 10 KUNA

MEĐUNARODNA VJEŽBA

UDAR 19

28. OBLJETNICA HRM-A

**BERETKE ZA NOVE
PRIPADNIKE BOJNE PUME**

ISSN 1330 - 500X

PRINTED IN CROATIA

0 4 9 1 9

9 7713301500003

HRVATSKI BANOVI

Riječ ban u hrvatskoj povijesti ima veliko značenje i označava vrlo visoku državnu funkciju. Prvi se put spominje u ranom srednjem vijeku i upotrebljava se sve do početka Drugog svjetskog rata. [str. 43]

BROJ 588 2019

SADRŽAJ

Nakladnik: MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOS E S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVO / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr), Zamjenica glavnog urednika: Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Puljizević (ladapuljizevic@yahoo.com), Petra Kostanjšak (petra.kostanjšak@morh.hr), Iva Gugo, Martina Butorac, Doris Ravlić

Lektura / korektura: Gordana Jelavić (gjelavic50@gmail.com), Andrea Pavlić, Prijevod: Dubravka Marić (dmaric@morh.hr), Iva Gugo, Fotografi: Tomislav Brandt, Mladen Čobanović

Grafička redakcija: Zvonimir Frank (uređnik), (zfrank@morh.hr), Ante Perković, Predrag Belušić, Marketing: Mila Badrić Gelo (mbadric@morh.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322, Tisak: Znanje d.o.o., Mandićeva 2, Zagreb

Adresa uredništva: Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hrvojnjk@morh.hr

NOVA THINKPAD SERIJA

Lenovo je najavio novu seriju prijenosnika ThinkPad s čak šest računala. Sve počinje najnovijim ThinkPad X1 Carbonom sedme generacije (oko 16 000 kuna), pokretanim do 6-jezgrenim Intelovim procesorom desete generacije. [Str. 51]

VJEŽBA UDAR 19 - DEMONSTRACIJA BORBENE SPREMNOSTI

KROZ VJEŽBU UDAR 19 PROVODI SE NACIONALNA CERTIFIKACIJA DEKLARIRANIH POSTROJBI, PRIJE SVEGA MEHANIZIRANE SATNIJE IZ SASTAVA MOTORIZIRANE BOJNE PAUCI KOJA ĆE BITI UPUĆENA U ZADAČU OJAČANE PREDNJE PRISUTNOSTI U LITVU, TE MOTORIZIRANE SATNIJE IZ SASTAVA MOTORIZIRANE BOJNE VUKOVI, KOJA JE DIO BORBENE GRUPE EU-a (EUBG) [str. 20]

MORH I OSRH

SMVO "JOSIP BRIŠKI"

Dokaz poštovanja za zasluge i žrtvu svih hrvatskih vojnika... [4]

PRISEGA KADETA U KNINU

"Voditi možete jedino osobnim primjerom..." [6]

OBLJETNICA

HRM - nositelj pomorske sigurnosti i obrane Hrvatske [10]

MEĐUNARODNI ZRAKOPLOVNI MITING

"Krila Oluje" – pobjednička hrvatska zrakoplovna reprezentacija [12]

VOJARNA "PUKOVNIK MARKO ŽIVKOVIĆ"

HRZ ponovno posjeduje kompletnu flotu helikoptera Mi-171Sh [14]

VOJNI POLIGON "EUGEN KVATERNIK"

Važno je preživjeti i vratiti se prijateljskim snagama... [16]

OSRH

Beretke za nove pripadnike bojne Pume [18]

OBLJETNICA GLAVNOG STOŽERA

General Červenko stvarni je simbol pobjedničke Hrvatske vojske [22]

VDZ

Predstavnici Vojnodiplomatskog zbora u posjetu Slavoniji [23]

VOJARNA "PUKOVNIK MARKO ŽIVKOVIĆ"

Hrvatska vojska na humanitarnoj utrci 00.24 RUN [24]

OSRH

Natjecanje za najspremnijeg pripadnika PZB-a [25]

PREDSTAVLJAMO

20 godina sudjelovanja Hrvatske vojske u mirovnim misijama i operacijama [26]

VOJNA TEHNIKA

STRELJAČKO NAORUŽANJE

(Ne)dostižna vizija [28]

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Svi pod istim krilima [34]

Naslovnici snimio Tomislav BRANDT

www.hrvatski-vojniki.hr

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA)
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2019.
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ODJEL HRVATSKIM VOJNIM GLASILA
I IZDAVAŠTVA

Pratite nas i na društvenim mrežama

SMVO "JOSIP BRIŠKI"

Petra KOSTANJŠAK, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

SREDIŠTE ZA MEĐUNARODNE VOJNE OPERACIJE "JOSIP BRIŠKI" OD 1. LISTOPADA NOSI IME U ČAST JOSIPU BRIŠKOM, PRIPADNIKU ZAPOVJEDNIŠTVA SPECIJALNIH SNAGA KOJI JE SMRTRNO STRADAO U MISIJI ODLUČNA POTPORA U AFGANISTANU

međunarodne vojne operacije "Josip Briški" brigadir Ivan Miloš, predstavnici Vojnodiplomatskog zbora u RH te ostali visoki vojni i civilni uzvanici.

Amblem s imenom Središta za međunarodne vojne operacije "Josip Briški" svečano je otkrila Stella Briški, supruga pokojnog skupnika Josipa Briškog, te zapovjednik ZSS-a brigadni general Perica Turalija. Ministar Krstičević u prigodnom je obraćanju istaknuo: "Na ovaj način, odajući počast i poginulim hrvatskim braniteljima i poginulim hrvatskim vojnicima u miru, čuvamo istinske vrijednosti i ideale." Ministar je istaknuo kako je Josip Briški živio i radio prema tim idealima i vrijednostima za koje je, u konačnici, dao najviše što je mogao – svoj život.

"Josip je dao svoj život za mir i nema snažnije poruke nego da ovo

DOKAZ POŠTOVANJA ZASLUGE I ŽRTVU S

U vojarni "Vitez Damir Martić" u Rakitju održana je 1. listopada svečanost preimenovanja Središta za međunarodne vojne operacije u Središte za međunarodne vojne operacije "Josip Briški".

Središte će odsad nositi ime u čast Josipu Briškom, pripadniku Zapovjedništva specijalnih snaga koji je smrtno stradao u misiji Odlučna potpora u Afganistanu. Svečanosti preimenovanja je, uz obitelj Briški, nazočio izaslanik Predsjednice Republike i vrhovne zapovjednice Oružanih snaga potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, zamjenik načelnika Glavnog stožera OSRH general-pukovnik Drago Matanović, zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-bojnik Siniša Jurković, zapovjednik Zapovjedništva specijalnih snaga brigadni general Perica Turalija, zapovjednik Središta za

Središte, u kojem se vojnici pripremaju za sudjelovanje u operacijama čuvanja svjetskog mira, nosi njegovo ime," poručio je ministar Krstičević. Dodao je kako se novim nazivom Središta želi dodatno potaknuti pripadnike Hrvatske vojske da teže izvrsnosti prilikom provedbe obuke i izvršavanja zadaća te da kao Josip, tijekom službe profesionalan i uzoran vojnici, pokažu beskompromisnu vjernost domovini Hrvatskoj i odanost Hrvatskoj vojsci.

Istaknuo je da su pred pripadnicima Hrvatske vojske sve složenije i zahtjevnije

zadaće, posebice prilikom sudjelovanja u međunarodnim vojnim operacijama, gdje su svakodnevno izloženi raznim izazovima. Ministar je naglasio: "Iako se u takvom okruženju sigurnosne ugroze nikad ne mogu u potpunosti eliminirati, kvalitetnom obukom potrebno je u što većoj mjeri smanjiti vjerojatnost nastanka bilo kakvih neželjenih događaja. Stoga je velika odgovornost na svim obučnim središtima Hrvatske vojske, a među njima i na Središtu za međunarodne vojne operacije."

"Isto tako, novi naziv Središta za međuna-

Amblem s imenom Središta za međunarodne vojne operacije "Josip Briški" svečano je otkrila Stella Briški, supruga pokojnog skupnika Josipa Briškog, te zapovjednik ZSS-a brigadni general Perica Turalija

hrvatskih vojnika," rekao je general Matanović.

Zapovjednik Središta za međunarodne vojne operacije "Josip Briški" rekao je kako jamči da će svaki djelatnik Središta časno i dostojanstveno pronositi ime Josipa Briškog gdje god se nalazio. "Kao što čuvamo sjećanje na poginule žrtve Domovinskog rata, cijenimo i poštujemo žrtvu pripadnika Hrvatske vojske u novom vremenu," naglasio je brigadir Miloš.

ANJA ZA SVIH HRVATSKIH VOJNIKA...

rodne vojne operacije 'Josip Briški' dokaz je poštovanja za zasluge i žrtvu svih hrvatskih vojnika, i u Domovinskom ratu, i danas, koji su za stvaranje Republike Hrvatske, izgradnju i promicanje vrijednosti pobjedničke Hrvatske vojske položili svoje živote na oltar domovine," rekao je ministar Krstičević.

Zamjenik načelnika Glavnog stožera OSRH poručio je polaznicima i djelatnicima Središta za međunarodne vojne operacije "Josip Briški" da ponosno služe domovini kao što je to činio Josip.

"Nositi ime slavnih pripadnika Hrvatske vojske velika je čast, ali i velika odgovornost. Ovo će Središte od danas nositi ime Josipa Briškog, ali bit će to i simbol svih stradalih

Ministar Krstičević u spomen i sjećanje na tragično preminulog pripadnika OSRH donio je odluku o promjeni imena Središta u Središte za međunarodne vojne operacije "Josip Briški".

Središte za međunarodne vojne operacije ustrojeno je 1. ožujka 2001., a u njemu je do danas razvijeno 13 tečajeva prema standardima UN-a, NATO-a i EU-a. Misija Središta osposobljavanje je pripadnika OSRH, djelatnika državnih institucija i pripadnika stranih oružanih snaga za stožerne i druge dužnosti u NATO/EU/UN vođenim operacijama te nadziranje procesa obuke postrojbi i namjenski organiziranih snaga za sudjelovanje u NATO/EU/UN operacijama u tijeku.

U Središtu je dosad više od 5000 polaznika osposobljeno za djelovanje u međunarodnom okruženju. Među njima više je od 450 stranih državljana iz više od 50 zemalja. ■

PRISEGA KADETA U KNINU

U nazočnosti visokih vojnih i civilnih dužnosnika, roditelja, rodbine i prijatelja u Kninu je 21. rujna održana svečana prisega 17. naraštaja kadeta Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman".

Prisegu je položilo 122 kadeta, od kojih je 86 kadeta šestog naraštaja preddiplomskih sveučilišnih studija Vojno inženjerstvo i Vojno vođenje i upravljanje, 28 kadeta drugog naraštaja integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Vojno pomorstvo te osam kadeta kandidata za vojne pilote. Školovanje je počelo i 16 kadeta iz partnerskih zemalja: Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Kosova, te kadet Ministarstva mora, prometa i infrastrukture.

Svečanu ceremoniju uveličali su izaslanik predsjednika Vlade RH potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, izaslanik Predsjednice Republike Hrvatske i njezin savjetnik za obranu i nacionalnu sigurnost Zrinko Petener, izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora zamjenica župana Šibensko-kninske županije Darija Puljić, načelnik Glavnog stožera OSRH general zbora Mirko Šundov, zamjenik načelnika GS-a general-pukovnik Drago Matanović, savjetnici ministra i zapovjednici grana OSRH, gradonačelnik Knina Marko Jelić, predstavnici akademske zajednice, predstavnici Vojnodiplomatskog zbora i drugi.

URUČENJE BERETKI NA KNINSKOJ TVRĐAVI

Svečana ceremonija počela je postrojavanjem kadeta Hrvatske vojske na Kninskoj tvrđavi, gdje je uz intoniranje himne podignuta na jarbol hrvatska zastava, točno u vrijeme kad je 1995. godine podignuta u pobjedničkoj vojno-redarstvenoj operaciji Oluja, a potom su kadetima uručene beretke te su uglas izgovorili kadetsku molitvu. Beretke su kadetima uručili ministar Damir Krstičević, general zbora Mirko Šundov, general-pukovnik Drago Matanović, zapovjednik Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" general-bojnik Mate Pađen, posebni savjetnik ministra obrane Božo Kožul, gradonačelnik Knina Marko Jelić, načelnik Centra vojnih škola "Petar Zrinski" brigadir Damir Stručić i zapovjednik Kadetske bojne satnik Hrvoje Šimleša.

Nakon ceremonije uručjenja beretki kadeti su u mimohodu prošli kninskim ulicama do stadiona NK Dinara, gdje su se svečano postrojili.

Uvodno ih je nakon izvođenja akademske himne i u ime rektora prof. dr. sc. Damira Borasa pozdravila prorektorica Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Ivana Čuković-Bagić. Istaknula je kako su sveučilišni studijski programi za koje su se odlučili iznimno atraktivni i kvalitetni, da za njih postoji velik interes, a nastavu izvode najizvrsniji nastavnici i visokoobrazovani vojni stručnjaci. Izrazila je

"VODITI MOŽETE J

"Sve svoje pobjede i prevladavanje izazova Ministarstvo obrane i Hrvatska vojska duguju svojim ljudima – njihovu domoljublju, volji, znanju i iskustvu. To je temelj na kojem se gradi svaki uspjeh i ostvaruje pobjeda. Uz sve ljudske vrline i kvalitete koje su temelj karaktera hrvatskog vojnika, uspješnost uvelike ovisi i o znanju. Znanje je ključ stalnog jačanja najvrednijih potencijala svih grana Hrvatske vojske," istaknuo je ministar obrane Damir Krstičević

OSOBN

Vesna PINTARIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

uvjerenje kako će se suradnja HVU-a i sveučilišne zajednice i dalje nastaviti te poručila kadetima da nošeni snagom uma i srca budu uvijek domovini vjerni.

Zapovjednik HVU-a uputio je kadetima sveučilišnih vojnih studijskih programa – Vojno vođenje i upravljanje, Vojno inženjerstvo, Vojno pomorstvo te Aeronautika – vojni pilot pozdrave iz grada simbola pobjede u Domovinskom ratu te im čestitao što su se odlučili za vojni poziv i obrazovanje nastavili na vojnim sveučilišnim studijima. "Danas

EDINO
MIM PRIMJEROM..."

PRISEGA KADETA U KNINU

ćete prisegom početi svoje školovanje na vojnim studijima i ući u vojni sustav. Kao studenti imat ćete akademske obveze, a kao vojnici / kadeti provodit ćete izazovnu vojnu obuku i stjecati suvremena vojna znanja i vještine. Tijekom školovanja osposobit ćemo vas i pripremiti za provedbu najzahtjevnijih zadaća s kojima ćete se susretati u vojnoj karijeri. Stavljat ćemo vas u situacije koje će zahtijevati brze reakcije te donošenje pravodobnih i učinkovitih odgovora i odluka. Cilj nam je od vas izgraditi moderne profesionalne časnike, koji će moći odgovoriti na sve izazove suvremenog ratovanja, kontinuirano raditi na stjecanju novih znanja i vještina te ovladavanju najmodernijim tehnologijama. Posebno naglašavam hrvatskim kadetima da pritom čuvaju bogatu hrvatsku vojnu tradiciju i vrednote Domovinskog rata,” rekao je general Pađen te dodao kako postati časnik pobjedničke Hrvatske vojske znači veliku čast, ali i obvezu.

Istaknuo je kako će se nastaviti razvoj vojnih studijskih programa u suradnji sa sveučilištima u Zagrebu i Splitu te najavio od sljedeće godine pokretanje poslijediplomskog specijalističkog studijskog programa domovinske sigurnosti, na kojem će se usvajati nova interdisciplinarna znanja i kompetencije potrebne za integraciju i daljnji razvoj sustava domovinske sigurnosti.

Napomenuo je i da je Hrvatsko vojno učilište u transformaciji u Sveučilište za obranu i sigurnost te da će biti središnje mjesto obrazovanja u tom području.

HRVATSKA VOJSKA CIJENI IZVRSNOST U SVAKOM POGLEDU

Zapovjednik Kadetske bojne pozvao je zatim kadete na polaganje svečane prisege. Uveličao ju je prelet nekoliko aviona Pilatus PC-9, kojima su pilotirali upravo kadeti piloti uz nadzor svojih instruktora.

Čestitke kadetima na prisezi uputio je u ime predsjednika Vlade RH ministar obrane Damir Krstičević. Ujedno je zahvalio kadetima iz partnerskih zemalja na iskazanom povjerenju i želji za uključivanjem i obrazovanjem u okviru naših studijskih programa.

“Knin je simbol naše pobjede u Domovinskom ratu i simbol snage pobjedničke Hrvatske vojske,” rekao je ministar te izrazio zadovoljstvo što je nakon devet godina prisega ponovno u tom gradu. Podsjetio je kako je promocija u Gradu Heroju i simbolu stradanja u Domovinskom ratu – Vukovaru, a upravo su ta dva grada simboli na kojima je izgrađena moderna Hrvatska vojska.

Ministar je kadetima poručio kako vjeruje u njih te da budu ponosni na svoju odluku

jer ovim činom postaju dio sustava u čijem je središtu prije svega čovjek. “Sve svoje pobjede i prevladavanje izazova Ministarstvo obrane i Hrvatska vojska duguju svojim ljudima – njihovu domoljublju, volji, znanju i iskustvu. To je temelj na kojem se gradi svaki uspjeh i ostvaruje pobjeda. Uz sve ljudske vrline i kvalitete koje su temelj karaktera hrvatskog vojnika, uspješnost uvelike ovisi i o znanju. Znanje je ključ stalnog jačanja najvrednijih potencijala svih grana Hrvatske vojske,” istaknuo je ministar.

Najavio je transformaciju Hrvatskog vojnog učilišta u Sveučilište za obranu i sigurnost “Dr. Franjo Tuđman”, čime će se dodatno

ojačati sposobnost edukacije, te ustrojavanje Studija domovinske sigurnosti kao interdisciplinarnog modela obrazovanja i istraživanja koji će omogućiti stjecanje novih nedostajućih kompetencija u sustavu domovinske sigurnosti.

Ministar je kadetima poručio da je Hrvatska vojska bila i ostala mjesto koje cijeni izvrsnost u svakom pogledu. Pozvao ih je na izvrsnost i hrabrost, da hrabro idu ususret izazovima i budu otvoreni za nove ideje te naglasio: “Voditi možete jedino osobnim primjerom. Na svojem putu rasta, usavršavanja i razvoja nailazit ćete na poteškoće, ali zadržite pozitivan stav, sjetite se naših heroja, slijedite

Svečana ceremonija počela je postrojavanjem kadeta Hrvatske vojske na Kninskoj tvrđavi, a potom su kadetima uručene beretke te su uglavnom izgovorili kadetsku molitvu

viziju koja vas je danas ovamo dovela i vjerujem kako ćete izići kao pobjednici." Izaslanik Predsjednice Republike upućujući čestitke kadetima na odluci i izboru vojnog poziva, rekao je: "Postali ste dio vojske pobjednika. Vi ste neizostavna karika u daljnjem razvoju Hrvatske vojske. Težite izvrsnosti i ne birajte kompromise, nego put časti i pobjede koji su vam u nasljeđe ostavili vaši prethodnici." Čestitkama se pridružio i načelnik GS OSRH. Poručio je kadetima kako su se polaganjem svečane prisega obvezali na časnu i profesionalnu službu te kako su odabrali najčasniji i najplemenitiji

način na koji se može služiti domovini i njezinim građanima. Podsjetio je na dugogodišnju suradnju HVU-a "Dr. Franjo Tuđman" i sveučilišne zajednice te kako su se tu školovali heroji Domovinskog rata, a danas se na tom sustavu vrijednosti i domoljublja odgajaju i školuju budući hrvatski časnici. General Šundov poručio je kadetima da naglasak stave na vrline kao što su razboritost, hrabrost, predanost, velikodušnost, poniznost i vjera te izrazio vjeru u njih kao buduće vojne lidere koji su odabrali put časti, poštenja i služenja domovini. ■

Nakon svečanog uručjenja beretki polaznici sveučilišnog studijskog programa Vojno vođenje i upravljanje kadetkinja Ana Đarmati i kadet Ivan Trlin nisu krili zadovoljstvo i ponos.

kadetkinja Ana Đarmati

"Cijeli život imam osjećaj da ovdje pripadam i sad kad sam dobila čast biti ovdje, osjećaj je nevjerojatan. Pogotovo zato što je primiti beretku na Kninskoj tvrđavi, simbolu pobjede u Domovinskom ratu, od najviših predstavnika hrvatske Vlade i Hrvatske vojske, a ponajprije od hrvatskih branitelja, neponovljiv osjećaj. Moj je cilj svaku zadaću izvršiti na najbolji mogući način, što časnije i poštenije, i tomu ću težiti. Cijeli život vojsku gledam kao nešto posebno, kao veliku obitelj u kojoj vlada zajedništvo i potpora."

kadet Ivan Trlin

"Zašto sam se odlučio za vojsku? Tražio sam zanimljiv, atraktivan i dinamičan studijski program i pronašao ga na Hrvatskom vojnom učilištu. Postoji također i velika doza domoljublja. Naime, moj je otac hrvatski ratni vojni invalid, a on i njegov ratni put bili su mi nit vodilja. Jednostavno osjećam da svaka mlada osoba treba na neki način dati svoj doprinos domovini za koju su se borili naši očevi i za koju su mnogi branitelji, nažalost, poginuli. Knin je simbol hrvatske slobode i pobjede u Domovinskom ratu i kad vam na tom mjestu ministar obrane uruči beretku ne postoje riječi koje mogu opisati taj osjećaj."

OBLJETNICA

"HRM je temeljni čimbenik hrvatske sigurnosti na Jadranu, ali i čuvar hrvatskih interesa diljem Sredozemlja," kazao je ministar Damir Krstičević, istaknuvši kako se ulažu značajni naponi da bi Hrvatska ratna mornarica bila u korak sa suvremenim sigurnosnim trendovima, a što podrazumijeva i njezinu modernizaciju...

HRM - NOSITELJ POMORSKE SIGURNOSTI

Dan uoči središnje svečanosti obilježavanja 28. obljetnice Hrvatske ratne mornarice na dubrovačkom gradskom groblju Boninovo podno Središnjeg križa izaslanstva Hrvatske vojske i Grada Dubrovnika položila su vijence i zapalila svijeće za sve poginule u Domovinskom ratu. Načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH general zbora Mirko Šundov položio je i lovorov vijenac u more u uvali Danče za sve poginule hrvatske mornare.

U dubrovačkoj katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije potom je služena misa za poginule hrvatske branitelje, a misno slavlje predvodio je vojni ordinarij u RH mons. Jure Bogdan.

U Dubrovniku je 20. rujna 2019. održana središnja svečanost obilježavanja 28. obljetnice Hrvatske ratne mornarice i doček 2. hrvatskog kontingenta iz NATO-ove operacije potpore miru Sea Guardian na Sredozemlju.

Svečanosti su nazočili izaslanik Predsjednice RH i savjetnik za obranu i nacionalnu sigurnost Zrinko Peterner, izaslanik predsjednika Vlade RH, potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora dubrovački gradonačelnik Mato Franković, načelnik GS OSRH general zbora Mirko Šundov, zamjenik načelnika GS-a general-pukovnik Drago Matanović, pomoćnici i savjetnici ministra obrane i zapovjednici grana i postrojbi OSRH, zapovjednik HRM-a komodor Ivo Raffanelli, vojni izaslanici, zamjenik župana Dubrovačko-neretvanske županije Joško Cebalo, obitelji poginulih hrvatskih branitelja i drugi gosti. Od ranih jutarnjih sati Stradunom je odjekivala budnica Orkestra HRM-a najavljujući svečano postrojavanje pripadnika HRM-a u staroj gradskoj jezgri, a potom je svečanost nastavljena u Kazalištu Marina Držića. Pripadnicima HRM-a čestitke na njihovoj obljetnici uputio je u ime predsjednika Vlade ministar obrane Damir Krstičević pozdravivši i sve hrvatske branitelje koji su dali svoj

doprinos u obrani Dubrovnika. Ministar je podsjetio na velik doprinos HRM-a u Domovinskom ratu i posebice ulogu koju je imalo mornaričko desantno pješaštvo, koje je od prošle godine ponovno ustrojeno u Pločama, čime je Hrvatska vojska vraćena na jug Hrvatske. Istaknuo je uvjerenje da će prisutnost Hrvatske vojske na jugu uvelike pridonijeti daljnjem razvoju gospodarstva i sigurnosti te dodao kako se ulažu značajni naponi da bi Hrvatska ratna mornarica bila u korak sa suvremenim sigurnosnim trendovima, a što podrazumijeva i njezinu modernizaciju.

"Remontom i nabavom motora za dvije raketne topovnjače u 2020. godini osigurat će se strateško naoružanje na Jadranskom moru," istaknuo je ministar najavivši kako je u pripremi i sporazum za nabavu drugog obalnog ophodnog broda. Podsjetio je i kako je s Ministarstvom mora, prometa i infrastrukture potpisan Sporazum o priznavanju plovidbene službe ostvarene na ratnim brodovima HRM-a i brodovima Obalne straže RH čime se mornarima priznaju prava kao u civilnoj službi. Govoreći o podizanju sposobnosti Obalne straže i razvoju HRM-a ministar je posebno istaknuo važnost pokretanja novog studija Vojnog pomorstva na kojem se od prošle godine školuju budući časnici Hrvatske ratne mornarice. Posebne je

Vesna PINTARIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

mornarice, višestoljetnu tradiciju, njezinu nezamjenjivu ulogu u Domovinskom ratu tijekom obrane i oslobađanja hrvatskog juga, kao i važnost ulaganja u tehniku i ljude u cilju jačanja sigurnosti na Jadranu, ali i doprinosa međunarodnoj sigurnosti na moru. Mornarima je čestitke u prigodi Dana HRM-a uputio i načelnik GS OSRH general zbora Mirko Šundov s posebnim se pijetom prisjećajući svih poginulih, preminulih i nestalih branitelja. Zahvalio je i svim zapovjednicima

Novoprimitljenim pripadnicima Satnije mornaričko-desantnog pješaštva dodijeljene su beretke

GURNOSTI I OBRANE HRVATSKE

čestitke uputio mornarima koji su s raketnom topovnjačom "Dubrovnik" sudjelovali u misiji potpore miru Sea Guardian i časno je odradili.

Ističući kako je HRM temeljni čimbenik hrvatske sigurnosti na Jadranu, ali i čuvar hrvatskih interesa diljem Sredozemlja, ministar Krstičević istaknuo je kako je ova Vlada prepoznala strateški značaj razvoja Hrvatske ratne mornarice za Republiku Hrvatsku te u tom smislu ulaže i napore kako bi njezinim pripadnicima podigla kvalitetu života i rada i osigurala sve potrebne uvjete za uspješnu provedbu zahtjevnih zadaća.

"Očekuje nas 2020. mnogo aktivnosti, to je prije svega prvo predsjedanje Republike Hrvatske Europskom unijom, a jedna od značajnijih kad je u pitanju mornarica jest Forum obalnih straža čiji će domaćin biti upravo Hrvatska ratna mornarica. Uvjeren sam kako će se i kroz navedene aktivnosti stvoriti prostor za daljnje povezivanje s našim saveznicima i partnerima kao i jačanje sposobnosti zaštite našeg mora. To je samo dio vašeg angažmana koji je od nemjerljiva značaja za naš narod. A hrvatski narod to prepoznaje i cijeni," kazao je na kraju ministar. Čestitke su mornarima uputili i u ime predsjednice RH izaslanik Zrinko Petener te u ime predsjednika Hrvatskog sabora Mato Franković, obojica ističući veliko povijesno nasljeđe naše

Hrvatske ratne mornarice koji su svojim radom, entuzijazmom i domoljubljem pridonijeli razvoju HRM-a.

Podsjetio je na povijesne trenutke stvaranja HRM-a i prvi brod koji je ušao u njezin sastav, desantno-jurišni čamac 103. otet Jugoslavenskoj ratnoj mornarici u noći između 14. i 15. rujna 1991., istaknuo važnost koju je tijekom blokade i deblokade Grada imao Odred naoružanih brodova Dubrovnik, ali i značaj i ulogu HRM-a i Odreda mornaričkog pješaštva tijekom Domovinskog rata i oslobodilačkih operacija.

"Upravo ste vi oni koji nastavljaju slavnu tradiciju svojih predaka. Proteklih ste godina ulagali u svoje znanje, ali i u znanje mladih naraštaja, usvajali ste nova znanja i vještine i uspješno se prilagođavali novim zadacima. Uspješno sudjelujete u međunarodnim operacijama i misijama potpore miru i u međunarodnim vježbama s pripadnicima oružanih snaga naših saveznika i partnera te s ponosom pronosite ime Hrvatske vojske i osiguravate vidljivost hrvatske zastave," kazao je general Šundov te dodao na kraju: "Pred vama su novi izazovi, ali kao i do sada, vjerujem

da ćete izazovima suprotstaviti vještine, znanje, profesionalnost i predanost vojnom pozivu. To je nasljeđe koje predajemo novim naraštajima hrvatskih mornara. Novim projektima dobivamo nove platforme za učinkovit nadzor i reagiranje u svim ugrozama na moru, ali najveća vrijednost koju Hrvatska vojska ima jesu ljudi. Tako i snagu naše mornarice čine i sposobnosti koje razvijaju i imaju njezini pripadnici. Stoga će ulaganje u razvoj znanja, sposobnosti i vještina naših mornara, dočasnika i časnika i dalje biti najviši prioritet. Zapovjednik HRM-a komodor Ivo Raffanelli u svojem je obraćanju podsjetio na vrijeme ustrojavanja mornarice tijekom Domovinskog rata istaknuvši posebno u to vrijeme presudnu ulogu Odreda naoružanih brodova i hrabre dubrovačke branitelje. Kazao je kako je Hrvatska pomorski orijentirana zemlja, a HRM nositelj njezine pomorske sigurnosti i obrane. Istaknuo je i kako razvoj i modernizacija Hrvatske ratne mornarice ide u pravcu koji ona zaslužuje, rastu njezine sposobnosti, poboljšavaju uvjeti života i rada mornara. Naglasio je i ono najvrednije što HRM ima, a to su kvalitetni, profesionalni i odgovorni ljudi bez kojih ni jedno postignuće ne bi bilo izvedivo, kazao je komodor Raffanelli dodajući na kraju kako će predstojeći izazovi tražiti njihovu još veću predanost.

U prigodi obljetnice najzaslužnijim su uručene pohvale i nagrade te Odluke o promaknuću, a novoprimitljenim pripadnicima Satnije mornaričko-desantnog pješaštva dodijeljene su beretke.

Svečanost je uveličao prigodnim glazbenim programom Mješoviti pjevački zbor HRM-a i Orkestar HRM-a.

Nakon svečanosti tristotinjak djece iz dubrovačkih osnovnih škola obišlo je brodove na vezu u gruškoj luci, gdje su ih tijekom dana mogli obići i razgledati svi zainteresirani građani. ■

MEĐUNARODNI ZRAKOPLOVNI MITING

Posjet francuske akrobatske grupe "Patrouille de France" akrobatskoj grupi HRZ-a "Kрила Oluje" svojevrsna je najava 1. hrvatskog međunarodnog vojnog zrakoplovnog mitinga CROIMAS 2020, kojem je snažnu potporu dao ministar obrane Damir Krstičević pridruživši se Krilima Oluje na trenažnom letu iznad Zadra

KRILIMA POBJEDNIČKA HRVATSKA ZRAKOPLOVNA GRUPE

Ministar Krstičević prvi je put sjeo u Pilatus i s pilotima "Kрила Oluje" izveo zajednički trenažni let

Kako će izgledati nebo iznad Zadra 30. svibnja iduće godine kad se bude održavao 1. hrvatski međunarodni vojni zrakoplovni miting CROIMAS 2020 (Croatian International Military Airshow), moglo se naslutiti tijekom atraktivnog nastupa francuske akrobatske grupe "Patrouille de France", koja je 19. rujna s deset aviona Alpha Jet stigla u prijateljski posjet akrobatskoj grupi Hrvatskog ratnog zrakoplovstva "Kрила Oluje" u vojarnu "Pukovnik Mirko Vukušić" u Zemunik. "Kрила Oluje" dočekala su "Patrouille de France" blizu Zadra te

su dvije akrobatske grupe izvele iznad Zadarskog kanala zajednički prelet s ukupno 14 aviona. Formaciju je predvodio vođa "Kрила Oluje" satnik Darko Belančić, a iz jednog od aviona Pilatus PC-9M dobrodošlicu Francuzima zaželio je zapovjednik 93. zb brigadir Mario Pleša. Pozdravni prelet dviju nacionalnih akrobatskih grupa u Zadru pratio je i veleposlanik Francuske Republike u Republici Hrvatskoj Gaël Veyssière u pratnji načelnika Stožera 93. zb HRZ-a pukovnika Borisa Panića. Iako je prestižna francuska akrobatska grupa prvi put posjetila Hrvatsku, to nije bio njezin prvi zajednički nastup s Krilima Oluje. Prvi zrakoplovni miting na kojem su nastupale zajedno bio je Kecskemét Air Show 2007 u zb "Kecskemét" u Mađarskoj. Otad do danas praktički nije bilo sezone u kojoj se nisu srele na barem jednom međunarodnom vojnom zrakoplovnom mitingu te su razvile profesionalnu i prijateljsku povezanost i suradnju.

Na trenažnom letu "Kрила Oluje" u avionima Pilatus PC-9M u strážnjim su kabinama letjeli piloti "Patrouille de France". Članovi grupa zamijenili su zatim uloge pa su piloti "Kрила Oluje" prvi put letjeli s francuskim kolegama u avionima Alpha Jet. Vođa "Kрила Oluje" rekao je kako su nakon Frece Tricolora i Red Arrowsa ugostili još jednu prestižnu akrobatsku grupu. Time su potvrđeni iznimno dobri i prijateljski odnosi s najpoznatijim svjetskim akrobatskim grupama. "Posebno impresivan bio je pozdravni zajednički prelet iznad Zadarskog kanala i na neki je način najavio kako će izgledati nebo iznad Zadra 30. svibnja iduće godine na 1. hrvatskom međunarodnom vojnom zrakoplovnom mitingu CROIMAS 2020. Naravno, to je bila i neizbježna tema naših razgovora s pilotima 'Patrouille de France', koji pozdravljaju odluku o organizaciji hrvatskog mitinga, a kroz zajedničke trenažne letove imali

CROIMAS
2020
CROATIAN INTERNATIONAL MILITARY AIRSHOW

ZADAR, 30. MAJ 2020.

OJL, snimio Josip KOPI

Foto: Marinke Karatić

OLUJE

KOPLOVNA REPREZENTACIJA

smo jedinstvenu priliku upoznati sve elemente naših letačkih programa," iznio je satnik Belančić.

Vođa grupe "Patrouille de France" bojnika Clément Racine zahvalio je na sjajnom dočeku te rekao kako bi vrlo rado došli na CROIMAS 2020. "Odluku o sudjelovanju donijet će naše Zapovjedništvo, no svi smo već danas impresionirani dolaskom u Zadar i kod naših domaćina 'Kрила Oluje'. Zajednički let bio je izniman doživljaj, a posebno nosim sliku negativnog leta. Sve je fantastično," rekao je bojnika Racine.

Akrobatskoj grupi "Kрила Oluje" i organizaciji CROIMAS-a 2020 snažnu je potporu dao i potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević. Ministar se sa zapovjednikom HRZ-a brigadnim generalom Matom Mikićem pridružio Kريلima Oluje na trenažnom letu iznad Zadra uoči njihova 200-tog nastupa.

Nakon pripreme, koja je uključivala upoznavanje s procedurama za let u avionu Pilatus PC-9M i rutom leta te opremanje letačkom opremom, ministar Krstičević prvi je put sjeo u Pilatus i s pilotima "Kрила Oluje" izveo zajednički trenažni let.

Letjeli su na ruti Zemunik – Biograd na Moru – Kornati – Telašćica – Zadar, gdje su

izveli tradicionalni pozdrav Zadru i nazad do Zemunika. Pri kraju leta izveli su najatraktivniji element "Kрила Oluje" – trostruko ogledalo (dia), a let su završili popularnim elementom razlaza u obliku lepeze.

Taj je let bio u potpori 1. hrvatskog međunarodnog vojnog zrakoplovnog mitinga. Ministar Krstičević pozvao je tijekom leta građane da dođu na CROIMAS 2020.

"Želim da hrvatski narod zna da na inicijativu pilota Hrvatskog ratnog zrakoplovstva hrvatska Vlada organizira 1. hrvatski međunarodni vojni zrakoplovni miting u Zadru na Dan državnosti sljedeće godine," rekao je ministar Krstičević.

Nakon leta ministar je istaknuo: "Letjeti s Kريلima Oluje jedinstven je i neponovljiv doživljaj. Oni su naša pobjednička hrvatska zrakoplovna reprezentacija. Imamo zaista sjajne pilote, pokazali su mi da su u vrhu svjetskog akrobatskog letenja. Ponosni smo što će dogodine u Zadru 'Kрила Oluje' moći biti domaćini najpoznatijim svjetskim akrobatskim grupama."

Brigadni general Mato Mikić zahvalio je ministru na povjerenju koje je dao našim pilotima i što je zajedno s njima letio iznad Zadra. Istaknuo je također kako su pripreme za aeromiting u tijeku

i kako je to značajna promocija Hrvatskog ratnog zrakoplovstva i Republike Hrvatske. Bojnika Zvonimir Mravunac, pilot "Kрила Oluje" s kojim je letio ministar Krstičević, zahvalio je ministru na povjerenju te istaknuo: "Bila mi je čast letjeti s njim."

Satnik Darko Belančić zahvalio je ministru Krstičeviću na potpori te rekao kako će kruna djelovanja "Kрила Oluje" biti upravo održavanje CROIMAS-a 2020 u Zadru. "Bit će nam čast ugostiti najpoznatije svjetske akrobatske grupe i pilote s atraktivnim pojedinačnim programima u domu 'Kрила Oluje' u Zadru na 15. rođendan 'Kрила Oluje' i 30. rođendan slobodne i neovisne Republike Hrvatske," istaknuo je. ■

Nakon leta ministar je istaknuo: "Letjeti s Kريلima Oluje jedinstven je i neponovljiv doživljaj"

VOJARNA "PUKOVNIK MARKO ŽIVKOVIĆ"

U vojarni "Pukovnik Marko Živković" na Plesu održana je 23. rujna prezentacija završetka remonta helikoptera Mi-171Sh iz sastava Eskadrile višenamjenskih helikoptera 91. zrakoplovne baze Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Prezentaciju kojom je predstavljen generalni remont helikoptera Mi-171Sh održao je načelnik Stožera i zamjenik zapovjednika HRZ-a brigadni general Michael Križanec. Osvrnuo se i na početak ustrojavanja Eskadrile te istaknuo kako se upravo 23. rujna obilježava njezina 28. obljetnica. Prezentaciji su nazočili potpredsjednik Vlade i ministar obrane RH Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera OSRH general zbora Mirko

Šundov, veleposlanik Ruske Federacije u RH Anvar Sarvarović Azimov, zamjenik načelnika GS OSRH general-pukovnik Drago Matanović, direktor Glavnog stožera OSRH viceadmiral Robert Hranj, zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva brigadni general Mato Mikić, posebni savjetnik ministra obrane Božo Kožul, predstavnici Zrakoplovno-tehničkog centra i drugi visoki uzvanici.

"Drago mi je vidjeti ovdje postrojene remontirane helikoptere Mi-171Sh jer ste na taj način dobili vrijedno sredstvo, koje će u sljedećim godinama osigurati vašu punu operativnu sposobnost i spremnost u izvršavanju svih zadaća," rekao je ministar i čestitao pri-

padnicima Eskadrile njihov dan, u spomen na 23. rujna 1991., kad je prvi transportni helikopter preletio na oslobođeno letjelište Lučko. Podsjetio je kako je upravo taj helikopter bio početak ustrojavanja Eskadrile, koja danas, 28 godina poslije, u svojem sastavu broji 24 helikoptera. "Danas se s ponosom prisjećamo tih teških trenutaka u kojima je ustrojena najstarija helikopterska eskadrila u sastavu Hr-

vatske vojske," istaknuo je ministar. Ministar je naglasio da je zadovoljan remontom: "Drago mi je da se remontirani helikopteri koji su predani već koriste u operativnom radu i u zadaćama, što dokazuje da je remont kvalitetno obavljen." Dodao je kako su do 1. rujna ove godine helikopteri Hrvatskog ratnog zrakoplovstva ostvarili 1714 medicinskih letova, prevezli 670 pacijenata te sudjelovali u 13 intervencija

"Dobili smo vrijedno sredstvo, koje će u sljedećim godinama osigurati punu operativnu sposobnost i spremnost u izvršavanju svih zadaća. Drago mi je da se remontirani helikopteri koji su predani već koriste u operativnom radu i u zadaćama, što dokazuje da je remont kvalitetno obavljen," poručio je ministar obrane Damir Krstičević

HRZ PONOVRNO POSJEDUJE KOMPLETNU FLOTU HELIKOPTERA MI-171SH

Doris RAVLIĆ, snimio Tomislav BRANDT

traganja i spašavanja. Napomenuo je kako je ovim remontom osigurana provedba svih zadaća kao i prije remonta: od vojnih zadaća unutar Hrvatske, sudjelovanja u međunarodnim operacijama te pomoći civilnom stanovništvu u sklopu sustava domovinske sigurnosti, uključujući potragu i spašavanje na kopnu i moru, hitni zračni medicinski prijevoz, gašenje požara i drugo.

"Ovim remontom na dulje su vrijeme angažirani kapaciteti Zrakoplovno-tehničkog centra, a ujedno je i povećana sposobnost vezano uz opseg i kvalitetu tehničkog održavanja helikoptera Mi-171Sh," zaključio je ministar.

"Iako je sposobnost djelovanja u zahtjevnom međunarodnom okruženju vrlo važna, za naše je sugrađane još važnije što se u potporu vas, pripadnika Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, uvijek mogu pouzdati," rekao je general zbora Mirko Šundov te napomenuo kako država čini sve kako bi u složenim gospodarskim prilikama modernizirala i opremila Hrvatsku vojsku.

Ugovor o remontu deset helikoptera Mi-171Sh u vrijednosti od 206.943.143,20 kuna s PDV-om potpisan je 2017. sa Zrakoplovno-tehničkim centrom d. d. Inozemni partner ZTC-a d. d. u provedbi remonta bila je tvrtka Russian Helicopters iz Ruske Federacije sa svojom tehničkom podrškom. Riječ je o deset helikoptera Mi-171Sh Hrvatskog ratnog zrakoplovstva na kojima je uspješno obavljen remont, operativni su stigli u postrojbu, imaju sve tražene sposobnosti i koriste se u izvršavanju zadaća. Ugovoren je i proveden remont svih sustava višenamjenske inačice helikoptera Mi-171Sh, tako da su zadržane sve sposobnosti koje su imali i prije remonta. Helikopteri se koriste za humanitarne akcije pružanja pomoći civilnim institucijama, uključujući akcije traganja i spašavanja, hitne medicinske letove, prijevoz organa za transplantaciju, gašenje požara te u NATO-ovoj operaciji potpore miru KFOR na Kosovu. Od kolovoza ove godine u toj operaciji sudjeluju dva remontirana helikoptera.

Brigadni general Mato Mikić istaknuo je: "Hrvatsko ratno zrakoplovstvo ponovno posjeduje kompletnu flotu helikoptera Mi-171Sh s punim letnim resursom te je raspoloživo za sve zadaće: i na zemlji, i izvan granica Republike Hrvatske."

Veleposlanik Azimov zahvalio je na suradnji i rekao kako je Ruska Federacija otvorena za rad i pomoć na budućim projektima.

"Iznimno smo zadovoljni remontom. Helikopteri su u potpunosti operativni i funkcionalni te podupiru sve zadaće koje pred nas stave Oružane snage, kao i one u potpori civilnim institucijama," rekao je po završetku promotivnog leta zapovjednik Eskadrole višenamjenskih helikoptera bojnik Dubravko Radić.

Tehničar letač na promotivnom letu bio je desetnik Goran Bezuk, sin pokojnog brigadira Vladimira Bezuka, koji je zajedno s umirovljenim general-bojnikom Vladom Bagarićem te pokojnim Ivanom Kolenkovićem 23. rujna 1991. osposobio prvi transportni helikopter Mi-8 za tehnički prelet.

"Zadovoljstvo mi je letjeti na ovakvom helikopteru i jedva čekam sljedeći let," izjavio je desetnik Bezuk. ■

➔ VOJNI POLIGON "EUGEN KVATERNIK"

VAŽNO JE PREŽIVJETI I VRATITI SE PRIJATELJSKIM SNAGAMA...

Na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" provedena je S.E.R.E. obuka (Survival, Evasion, Resistance, Escape – preživljavanje, izbjegavanje, odupiranje, izvlačenje). S. E. R. E. obuku najviše, C razine, uspješno je prošlo 11 polaznika

Kako preživjeti u izolaciji, snaći se i pobjeći iz zarobljeništva, uspostaviti kontakt s prijateljskim snagama te biti izvučen iz područja operacije – sve su to vještine koje su morali svladati polaznici obuke S.E.R.E. (Survival, Evasion, Resistance, Escape – preživljavanje, izbjegavanje, odupiranje, izvlačenje), provedene tijekom rujna na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" na Slunju.

Drugi put ove godine obuku su provodili instruktori Središta za međunarodne vojne operacije (SMVO) uz pomoć kolega iz Hrvatskog ratnog zrakoplovstva i Vojno-obavještajne satnije Gardijske oklopno-mehanizirane brigade.

S. E. R. E. obuku najviše, C razine, uspješno je prošlo 11 polaznika, od toga šest iz sastava GOMBR-a, dvojica pripadnika antiterorističke Vojne policije te dvojica pilota iz sastava HRZ-a.

"C razina najviša je razina S.E.R.E. obuke. Najizazovnija je i najzahtjevnija u smislu da se na njoj sublimiraju sva znanja stečena na razinama A i B. Obuka razine C krajnje je usmjerena, odnosno ciljana za pojedince i postrojbe za koje postoji velika vjerojatnost izolacije, znači za pripadnike koji su u borbenom kontaktu te za pripadnike zračnih i specijalnih snaga. Obuka je usmjerena i na pojedince i strukture, pa čak i civile koji po svojem djelovanju mogu doći u situaciju izolacije," objašnjava kome je sve S.E.R.E. obuka razine C namijenjena zamjenik zapovjednika SMVO-a pukovnik Abdulah Selimović, koji je u redoviti nadzor obuke na slunjski poligon došao 19. rujna netom uoči završnog dijela vježbe.

"Izolacija pojedinca," nastavlja pukovnik

Selimović, "ne mora uvijek značiti ugrozu u borbenom smislu. Pojedince se stoga tijekom obuke priprema kako bi se vratilo u normalan život nakon izolacije."

"Sagledamo li izolaciju u smislu razvoja sustava domovinske sigurnosti, pojedinac može biti izoliran pa lociran uz pomoć pripadnika GSS-a ili vatrogasaca," kaže pukovnik Selimović.

Polaznici su u prvom tjednu prolazili teorijski dio, na kojem su se upoznali s vještinama potrebnim u završnom dijelu obuke. Primjerice, instruktori su ih upućivali u navigacijske hodnje, korištenje signalizacije i slično.

"Nakon tjedna u učionicama slijedi demovikend, tijekom kojeg smo nas četvorica instruktora u šumi brusili naučene vještine s polaznicima obuke. Prije završne vježbe u trajanju od 72 sata, polaznici su prošli psihološku pripremu. Sama vježba koncipirana je tako da polaznici dobiju neku konkretnu zadaću, odnosno operativnu zapovijed da moraju nešto izvršiti. Tijekom izvršenja zadatke dolazi do zarobljavanja i izolacije, a na toj vježbi polaznici moraju pokazati sve što su naučili – kako preživjeti u šumi, kako se oduprijeti ispitivanju, pravilan postupak izvlačenja i identifikacije pri izvlačenju," objašnjava viši instruktor iz SMVO-a narednik Krunoslav Damjanović.

Konkretno, polaznici su bili pripadnici kontingenta u međunarodnoj vojnoj operaciji u zamišljenoj zemlji u kojoj je došlo do sukoba među etničkim skupinama.

"Jedna je grupa dobila zadaću izvidjeti rutu, a piloti su trebali izvidjeti postoji li na terenu zona za slijetanje. Tijekom zadatke upadaju u zasjedu, zarobljeni su i podvrgnuti ispitivanju," opisuje narednik Damjanović.

Budući da nisu imali nikakve konkretne informacije, pušteni su iz zarobljeništva i počinje akcija njihova spašavanja.

"U ovom je slučaju zarobljeništvo trajalo malo dulje. Naime, tijek obuke ovisi o polaznicima. Mi instruktori možemo sve isplanirati, no dok polaznici ne postignu željeni standard, postupak se ponavlja jer ova obuka nije selekcijskog tipa, nego nam je cilj da polaznici nauče i dođu do željenog standarda," kaže instruktor Damjanović. Nakon što su polaznici obuke pušteni iz zarobljeništva, stupili su u kontakt s operativnim centrom koji ih je navodio do točke gdje će biti izvučeni. Iduća su dva dana u šumi izbjegavali suprotnu stranu, koju su na vježbi igrali pripadnici bojne Pauci. Nakon izvlačenja iz izolacije, polaznici su prošli fazu reintegracije – prvo liječnički pregled, nakon toga razgovor s obavještajnom zajednicom pa razgovor sa psihologom. Iako vidno iscrpljeni nakon gotovo dvodnevno boravka u šumi, tijekom kojeg su dovedeni do granice psihičke i fizičke izdržljivosti, svi su polaznici uspješno svladali vježbu.

Martina BUTORAC, snimio Tomislav BRANDT

**desetnik
Marinko
Bumbić,
pripadnik
GOMBR-a**

“Bilo je dosta zahtjevno, ali puno sam naučio. Stekli smo iskustva koja će nam pomoći nađemo li se u situacijama izolacije. U završnom dijelu obuke najnapornije je bilo zarobljavanje i ispitivanje, ali posebno je izazovno bilo preživjeti sa smanjenom količinom vode i hrane.”

**satnik Filip Petrinjak,
Eskadrila transportnih
helikoptera**

“S.E.R.E. obuka razine C obuka je koju piloti moraju završiti. Mi polaznici uspjeli smo se uklopiti u tim. Teško mi pada umor tako da mi je nespavanje bilo najteži dio vježbe. Zbog 48 sati nespavanja, ispitivanje je bilo prilično naporno.”

“Ovi su polaznici ako ne najbolji, onda jedni od najboljih s kojima sam dosad radio. Nije bilo nikakvih problema, a u njihovo obučavanje nije bilo potrebno uložiti toliko napora,” zaključuje narednik Damjanović.

U obučavanju polaznika sudjelovao je i pripadnik HRZ-a natporučnik Dominik Jerinić, koji s SMVO-om surađuje kao ekspert iz S.E.R.E. područja.

“Sudjelujem na teorijskom i praktičnom dijelu obuke. Na teorijskom polaznicima predstavljam letačku opremu kako bi se upoznali s onim što koristimo i što mogu očekivati u slučaju nailaska na izoliranog pilota. Mi piloti nemamo opremu koju imaju pripadnici HKoV-a, poseb-

no dubinski izvidnici ili pripadnici ZSS-a, tako da će nama svakako biti teže u ovakvim situacijama. Na obuci su bila dvojica pilota i može se očekivati da je njihovo predznanje o preživljavanju te taktikama maskiranja i izbjegavanja sigurno manje u odnosu na ove druge pripadnike, no mislim da su se iznimno dobro prilagodili,” rekao je natporučnik Jerinić. Dodaje kako su pripadnici HRZ-a na teorijskom dijelu pokazali visoku motiviranost za taj tip obuke, a na praktičnom su stekli puno znanja i vještina koje će koristiti u svojem poslu. “Ovakve su situacije krajnja nužda i važno je naučiti preživjeti i vratiti se prijateljskim snagama,” dodao je. ■

 OSRH

BERETKE ZA NOVE PRIPADNIKE

**OVO JE PRVI PUT DA
JE DODJELA BERETKI
NOVIM PRIPADNICIMA
ORGANIZIRANA NA
GRADSKOM TRGU
OTKAD JE BOJNA PUME
U PROSINCU 2018.
VRAĆENA IZ NAŠICA
U VOJARNU
7. GARDIJSKE BRIGADE
PUMA U VARAŽDINU**

"Uvijek prvi! Pume!", odjekivalo je 20. rujna Kapucinskim trgom u Varaždinu nakon što je 77 novih pripadnika 2. mehanizirane bojne Pume Gardijske oklopno-mehanizirane brigade primilo beretke. Prije dodjele beretki uspješno su završili integracijsku obuku. Svečana dodjela beretki novopridošlim pripadnicima održala se u sklopu obilježavanja 28. obljetnice Dana oslobođenja grada Varaždina i Dana branitelja Varaždinske županije, a ovo je prvi put da je dodjela beretki organizirana na gradskom trgu otkad je bojna Pume u prosincu 2018. vraćena iz Našica u vojarnu 7. gardijske brigade Puma u Varaždinu. Obilježavanje obljetnice započelo je svečanim mimohodom od Starog gra-

Martina BUTORAC, snimio Tomislav BRANDT

skupnik Zvonimir Ileković, instruktor na integracijskoj obuci
 “Zadovoljan sam kako je provedena obuka. Na njoj smo osvježavali znanje kako bismo nove pripadnike uveli u to kako postrojba radi. Svi koji su prošli obuku danas su dostojni nositelji beretke.”

vojnkinja Irina Duvnjak, nova pripadnica mb Pume

“Integracijska obuka bila je dosta teška i naporna, no uz puno volje i truda sve smo zadaće uspješno svladali. Ponosna sam što sad nosim beretku.”

vojnika Matija Zver

“Integracijska obuka bila je naporna i intenzivna, a u nekim trenucima i iznimno teška. No naporno smo radili i zaslužili da danas ponosno nosimo beretke slavnih Puma.”

da do križa zahvalnosti kod crkve sv. Nikole gdje su nazočna izaslanstva položila vijence i zapalila svijeće za sve poginule u Domovinskom ratu.

Na središnjoj svečanosti na Kapucinskom trgu postrojili su se predstavnici varaždinskih ratnih postrojbi te predstavnici braniteljskih udruga proizišlih iz Domovinskog rata, a građani su mogli razgledati vojnu, policijsku i vatrogasnu opremu. Izaslanik Predsjednice Republike Hrvatske i vrhovne zapovjednice OSRH Mladen Markač obratio se okupljenim građanima istaknuvši velik doprinos branitelja s područja Varaždinske županije i grada Varaždina u Domovinskom ratu: “Posebnu zahvalu upućujem svim stanovnicima Varaždina i Varaždinske županije zato što su se znali oduprijeti agresoru u Domovinskom ratu i što su bili i ostali vjerni domovini.”

Izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora saborski zastupnik Anđelko Stričak pozdravio je sve pripadnike Puma naglasivši kako su branitelji s ovog područja sudjelovali u obrani na bojištima diljem Republike Hrvatske. “Nema tog borbenog položaja s kojeg se nije čula riječ kaj,” rekao je Stričak dodavši kako su Pume do zadnjeg dana branili Vukovar te prvi ušli u Knin.

Izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske i potpredsjednika Vlade i ministra obrane državni tajnik MORH-a Zdravko Jakop tom je prilikom posebno istaknuo kako je ova Vlada nakon deset godina vratila Pume u Varaždin “gdje su oduvijek trebale biti”.

“Ljudi iz ovog kraja dali su sve za domovinu. Ovdje je oslobođen prvi teritorij i zarobljeni su prvi tenkovi. Varaždinci su zadnji napu-

stili Vukovar, a neki se, nažalost, iz njega nikad nisu vratili,” rekao je Jakop.

Prvi dočasnik mb Pume, časnički namjesnik Dalibor Škvarić kazao je kako su novi pripadnici beretke zaslužili svojim trudom i zalaganjem što su posebno pokazali na integracijskoj obuci koja je trajala četiri tjedna. Tijekom te obuke novi su pripadnici obnovili znanja sa specijalističke obuke te usvojili neka nova koja će im koristiti u budućem radu u postrojbi.

“Integracijsku obuku provodimo od 2015. kako bi se novopridošli pripadnici što lakše uklopili u svoje postrojbe i svoje nove zadaće. Novih 77 pripadnika došlo je iz cijele Hrvatske, a mi ih obučavamo po specijalnostima. Moram naglasiti da dolaze s izvrsnim znanjem s prethodnih obučavanja,” zaključio je časnički namjesnik Škvarić. ■

BOJNE PUME

➔ VOJNI POLIGON "EUGEN KVATERNIK"

VJEŽBA UDAR 19

DEMONSTRACIJA BORBENE SPREMNOSTI

Kad je ekipa Hrvatskog vojnika 1. listopada posjetila vojni poligon "Eugen Kvaternik" na Slunju, više od 600 pripadnika Hrvatske vojske, potpomognutih kolegama iz Poljske i ojačanih brojnim borbenim vozilima, užurbano se kretalo slunjskim poligonom te provodilo završne pripreme uoči provedbe vojne vježbe s bojnim gađanjem Udar 19.

Generalna proba samo što nije počela, a kako bi na Danu uvaženih gostiju sve proteklo onako kako je mjesecima prije isplanirano, generalnu probu pažljivo je nadzirao zapovjednik Gardijske mehanizirane brigade brigadni general Tihomir Kundid, koji je bio u ulozi direktora, odnosno časnika za provedbu vježbe (OCE). Brigada, naime, generira snage i nositelj je pripreme i obuke 2. HRVCON-a eFPBG-DEU za Litvu, koji će činiti pripadnici motorizirane bojne Pauci. Osim toga, Motorizirana satnija iz sastava motorizirane bojne Vukovi dio je Borbene grupe EU-a (EUBG), pa se ovom vježbom provodi i ocjenjivanje borbene spremnosti tih snaga za iduće zadaće. "Udar 19 glavna je vježba GMBR-a za ovu obučnu godinu. Ta vježba ima dva cilja – prvi je demonstracija borbene spremnosti postrojbe kroz provedbu združene napadne operacije s postrojbom poljske vojske. Drugi je cilj nacionalna certifikacija deklariranih postrojbi, prije svega Mehanizirane satnije iz sastava motorizirane bojne Pauci koja će biti upućena u zadaću ojačane prednje prisutnosti u Litvu, te Motorizirane satnije iz sastava motorizirane bojne Vukovi. U ovom integriranom bojištu u simuliranim uvjetima bit će prikazano usklađeno djelovanje kao integracija i upravljanje paljbom i manevrom," objašnjava general Kundid. Kroz vježbu će biti prikazani i svi elementi borbene moći koji karakteriziraju borbeno spremnu postrojbu. Manevarskim postrojbama na terenu paljbenu potporu pružat će bitnica samohodnih Panzer haubica 2000, zatim bitnica haubica 122 mm D30, minobacači 120 mm, minobacači 82 mm, vod VBR-ova 122 mm i vod samohodnih minobacača 120 mm iz sastava poljske vojske.

Osim toga, bit će prikazana i sposobnost uklanjanja eksplozivnih naprava, kao i sposobnost dekontaminacije ljudi i borbenih vozila. Vježba Udar tradicionalno se provodi već sedam godina, no ovo je prvi put da je bilateralnog karaktera. "Dosad je vježba Udar bila isključivo nacionalna. Želim

Kroz vježbu Udar 19 provodi se nacionalna certifikacija deklariranih postrojbi, prije svega Mehanizirane satnije iz sastava motorizirane bojne Pauci koja će biti upućena u zadaću ojačane prednje prisutnosti u Litvu, te Motorizirane satnije iz sastava motorizirane bojne Vukovi, koja je dio Borbene grupe EU-a (EUBG)

ostvariti blisku suradnju s poljskom vojskom jer su i njezine mehanizirane brigade opremljene jednakim tipom borbenih vozila kao i naša Brigada. Isto tako, i mi odlazimo u Poljsku na zadaću ojačane prednje prisutnosti, gdje smo u sastavu

američkih snaga s našom raketnom bitnicom pa je to poveznica između naših i njihovih oružanih snaga. Osim toga, uvijek je dobro da kao članica NATO saveza razvijamo sposobnost interoperabilnosti djelovanja naših snaga u međunarodnom

Martina BUTORAC, snimio Tomislav BRANDT

9

okružju,” kaže general Kundid te dodaje da su Poljaci iznimno dobro obučeni i opremljeni.

“Došli su spremni za provedbu vježbe tako da su se vrlo lako i jednostavno integrirali u naš sastav i proveli sva zajednička uvježbavanja u zadnjih deset dana,” zaključuje direktor vježbe. Iz Poljske su stigla 42 pripadnika 1. mehanizirane bojne 17. mehanizirane brigade jačine jednog voda. Na vježbi će imati ulogu topničke potpore, a u planskom procesu sudjelovali su od samog početka te su kroz Inicijalnu plansku konferenciju, Glavnu i Završnu plansku konferenciju te zajedničke radionice izradili svu plansku i obučnu dokumentaciju. Na vježbi Udar 19 namjenski organiziranim snagama u prostoru manevra zapovijeda zapovjednik mb Pauci bojnika Ivica Armanda, koji nam je objasnio tijekom vježbe. “Kroz četiri faze vježbe prikazat ćemo napad na zadane pozicije, a sam manevar odvijat će se na jednom glavnom i dvama pomoćnim pravcima. Pomoćnim pravcem provest ćemo oblikujuće operacije kako bismo stvorili preduvjete za uvođenje snaga na

“Danas smo proveli generalnu probu s bojnim gađanjem i iznimno sam zadovoljan našim sudjelovanjem. Bili smo sinkronizirani u zajedničkom djelovanju te smo stekli neke nove vještine i nova iskustva,” zaključuje natporučnik Jaworski

glavnini napada. U drugoj fazi operacije protuoklopom ćemo razbiti protivničku prednju crtu, a nakon toga uvodimo pomoćne smjerove napada i stvaramo uvjete za uvođenje glavnine snaga. One imaju zadaću ovladati protivničkim položajima i nakon završetka same operacije prijeći u operacije stabilnosti,” navodi bojnika Armanda. Budući da se kroz vježbu ocjenjuju dvije deklarirane sastavnice, snage koje odlaze za Litvu i snage EUBG-a, kompletan kontingent od ukupno 179 pripadnika sudjeluje na vježbi i ocjenjivanju. Bojnika Armanda govori nam da je od planiranja vježbe do završnog bojnog gađanja bio dug put.

“Prije vježbe proveli smo sve potrebne radnje kako bismo pripadnike doveli do ovog stupnja obučivosti, da mogu provesti završ-

no ocjenjivanje i da su spremni krenuti na izvršavanje zadaće u prostor razmještaja. Generiranje snaga počelo je prije godinu dana. Kroz to smo vrijeme u prvoj fazi obuke svladali sve temeljne vojne vještine, a nakon toga specijalističke zadaće. Počeli smo s desetinskom obukom, proveli sva bojna gađanja i nakon toga uslijedila je vodna obuka, zatim vodno gađanje, ocjenjivanje vodova pa ocjenjivanje satnije, a sam završetak vježba je s bojnim gađanjem, koja je kruna svake obuke. Ove su snage sudjelovale i na vježbi Immediate Response, gdje su dokazale sposobnost integracije s drugim vojskama partnerima,” kaže bojnika Armanda. Što se tiče sudjelovanja pripadnika poljske vojske na vježbi Udar 19, prema riječima zapovjednika namjenski organiziranih snaga, to je upravo onaj element koji je našim snagama nužan kako bi ojačale svoju brzinu i probojnost. Da su se pripadnici poljske vojske izvrsno snašli na slunjskom poligonu i integrirali s našim snagama, potvrđuje i zapovjednik njihova voda natporučnik Piotr Jaworski.

“Ovdje su ukupno 42 vojnika i 13 vozila. Na Slunj smo stigli 22. rujna, a hrvatski vojnici pomogli su nam da se smjestimo i pripremimo za vježbu. Imali smo sigurnosni briefing te se potom upoznavali s tehničkim mogućnostima Patrije i M-ATV vozila, kao i osobnim naoružanjem koje koristimo,” opisuje boravak na Slunju natporučnik Jaworski. Na poligonu je provedeno i zajedničko natjecanje iz instinktivnog gađanja na kojem je pobijedio pripadnik Hrvatske vojske.

“Naš je pripadnik osvojio treće mjesto. Ipak su vaši vojnici bili na domaćem terenu,” smije se natporučnik Jaworski. Dodaje kako je njegovim vojnicima ovo prvi boravak na vojnom poligonu “Eugen Kvaternik” te ističe kako mu je iznimno drago što mogu sudjelovati na vježbi Udar.

“Danas smo proveli generalnu probu s bojnim gađanjem i iznimno sam zadovoljan našim sudjelovanjem. Bili smo sinkronizirani u zajedničkom djelovanju te smo stekli neke nove vještine i nova iskustva,” zaključuje natporučnik Jaworski. ■

Martina BUTORAC, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

➔ OBLJETNICA GLAVNOG STOŽERA

GENERAL ČERVENKO STVARNI JE SIMBOL POBJEDNIČKE HRVATSKE VOJSKE

“Imao je crtu karizmatičnosti zbog svojih vrijednosti i vrlina, a posebno velikodušnosti, razboritosti i poniznosti. Bio je istinski heroj, strateški vojni vođa i izniman čovjek,” rekao je načelnik Glavnog stožera OSRH general zborna Mirko Šundov na okruglom stolu o generalu Zvonimiru Červenku organiziranom povodom 28. obljetnice ustrojavanja Glavnog stožera OSRH

Povodom obilježavanja 28. obljetnice ustrojavanja Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske održan je 27. rujna na Hrvatskom vojnom učilištu “Dr. Franjo Tuđman” okrugli stol o ulozi i djelu stožernog generala Zvonimira Červenka. Okruglom stolu nazočili su izaslanik Predsjednice Republike Hrvatske savjetnik za obranu i nacionalnu sigurnost Zrinko Petener, potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera OSRH general zborna Mirko Šundov, zamjenik načelnika Glavnog stožera general-pukovnik Drago Matanović, predstavnici Ministarstva obrane i Oružanih snaga te brojni gosti i uzvanici.

Stožerni general Zvonimir Červenko bio je na dužnosti načelnika Glavnog stožera OSRH od 15. srpnja 1995. do 16. studenog 1996. Organizirao je obranu Zagreba, blokadu neprijateljskih vojarni i potaknuo ustrojavanje 14 zagrebačkih brigada. Za njegova zapovijedanja provedena je i vojno-redarstvena operacija Oluja.

Okrugli stol o generalu Červenku otvorio je ministar Krstičević, čestitavši pritom 28. obljetnicu Glavnog stožera svim bivšim načelnicima i sadašnjem načelniku generalu Šundovu.

“General Zvonimir Červenko bio je vođa, legenda Domovinskog rata, ponizan, skroman, ali velik čovjek. On je paradigma hrvatskog branitelja i

stvarni simbol pobjedničke Hrvatske vojske. Povijest je htjela da upravo taj čovjek, koji je imao srce koje je bilo spremno dati sve za Hrvatsku, bude na čelu pobjedničke Hrvatske vojske u vrijeme najslavnije hrvatske vojne operacije Oluja, koju danas proučavaju najveći vojni stručnjaci i stratezi,” rekao je ministar Krstičević te istaknuo kako od 2017. godine dvorana u Ministarstvu obrane nosi ime po stožernom generalu Zvonimiru Červenku.

“To je samo djelić onoga što je zaslužio, a naše djelovanje uvijek će biti usmjereno da Hrvatsku vojsku prožimamo simbolima poput njega, Blage Zadre, Damira Tomljanovića Gavrana, Andrije Matijaša Pauka, generala Petra Stipetića, generala Janka Bobetka, ratnog ministra obrane Gojka Šuška, kao i svih drugih naših branitelja jer oni to zaslužuju,” rekao je ministar.

Tom je prigodom ministar Krstičević spomenuo veliku ulogu junaka Domovinskog rata, među kojima je i general Petar Stipetić, te istaknuo: “Poštujem i pozdravljam odluku Grada Ogulina da jedan od gradskih trgova nosi ime po našem slavnom generalu Petru Stipetiću i dajem punu podršku takvim i sličnim nastojanjima i čestitam im na tome. Ali, suprotno raznim netočnim informacijama, zbog istine i točnog informiranja javnosti ističem kako su upravo ovaj Glavni stožer i ova Vlada

samo tjedan dana nakon smrti našeg generala Stipetića njemu u čast preimenovali središnju vojarnu Hrvatske kopnene vojske u vojarnu koja danas nosi ime vojarna stožernog generala Petra Stipetića,” podsjetio je ministar Krstičević te naglasio kako je to učinjeno zbog duboke zahvalnosti i poštovanja prema generalu Stipetiću te zbog svih njegovih zasluga. “Smatramo da on spada među legendarne generale Hrvatske vojske,” rekao je ministar Krstičević te dodao kako u toj perspektivi postoji želja povodom pete obljetnice smrti generala Stipetića organizirati okrugli stol njemu u čast.

Ministar Krstičević najavio je i održavanje sljedećeg okruglog stola 10. prosinca u čast i sjećanje na prvog hrvatskog predsjednika dr. Franju Tuđmana povodom 20. obljetnice njegove smrti.

Nazočnima se obratio i Zrinko Petener, koji je istaknuo činjenicu da je general Červenko bio na čelu vojske za vrijeme njezine najznačajnije akcije. “Borba za hrvatski narod i pravdu obilježila je njegov život. Na svim dužnostima koje je obnašao ostavio je neizbrisiv trag,” rekao je.

Načelnik Glavnog stožera istaknuo je kako je general Červenko posjedovao svih sedam ključnih vrijednosti koje krase vojnog strateškog lidera. “Imao je i crtu karizmatičnosti zbog svojih vrijednosti i vrlina, a posebno velikodušnosti, razboritosti i poniznosti. Pravi vođe, a general Červenko je to bio, nikad ne pribjegavaju manipulaciji. Ne koriste se svojom moći koju im donosi položaj da bi postali vođe, već vođe postaju zahvaljujući svojem autoritetu. Bio je istinski heroj, strateški vojni vođa i izniman čovjek,” zaključio je general Šundov.

O ulozi i djelovanju generala Červenka od hrvatskog proljeća do Domovinskog rata govorio je bivši potpredsjednik Vlade Dražen Budiša, koji ga je upoznao za vrijeme služenja kazne u kaznionici Stara Gradiška. “Hrvatsko proljeće zahvatilo je široke slojeve društva, a njemu su na častan način doprinos dali i tadašnji generali iz JNA, pa tako i general Červenko. Zahvaljujući predsjedniku Franji Tuđmanu ponuđeno mu je mjesto ministra obrane, no na tome se zahvalio. Međutim, prihvatio je ponudu da organizira obranu grada Zagreba, a svoju karijeru okončao je kao načelnik Glavnog stožera i to za vrijeme povijesno najvažnije operacije Hrvatske vojske – operacije Oluja,” rekao je Budiša.

Ivan Kozlica, bliski suradnik generala Červenka, govorio je o njegovoj ulozi u organizaciji obrane grada Zagreba i ustrojavanju zagrebačkih brigada, dok je bivši načelnik Glavnog stožera umirovljeni admiral Davor Domazet-Lošo govorio o generalu Červenku kao načelniku Glavnog stožera.

U sklopu obilježavanja obljetnice Glavnog stožera, pripadnicima OSRH uručene su pohvale i nagrade. Također, tim je povodom u kapelici svetog Ivana Pavla II. služena misa koju je predvodio don Marko Medo. ■

Doris RAVLIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

OSRH

PREDSTAVNICI VOJNODIPLOMATSKOG ZBORA U POSJETU SLAVONIJI

U trodnevnom posjetu istoku Hrvatske predstavnici Vojnodiplomatskog zbora akreditirani u RH upoznali su se s bogatstvom kulturno-povijesne baštine

Predstavnici Vojnodiplomatskog zbora akreditirani u Republici Hrvatskoj i članovi njihovih obitelji u sklopu godišnjeg programa aktivnosti upoznali su se s ljepotama istoka Hrvatske. Tijekom aktivnog trodnevnog programa vojni izaslanici imali su priliku uživati u

bogatoj kulturno-povijesnoj baštini Slavonije. Prvog dana posjetili su Đakovo, gdje su obišli Pastuharnu Državne ergele Đakovo, jedne od najstarijih ergela u Europi, te đakovačku katedralu svetog Petra. Drugi dan posjeta bio je rezerviran za prirodne ljepote te su izaslanici uživali u

obilasku Parka prirode Kopački rit. Tijekom radnog dijela posjeta vojni izaslanici obišli su Zapovjedništvo za obuku i doktrinu u Osijeku. Ondje je održan brifing na kojem im je prezentirano trenutačno stanje, kao i aktualni planovi u pojedinim segmentima Oružanih snaga. Zadnjeg se dana Vojnodiplomatskom zboru pridružila i ekipa Hrvatskog vojnika te smo zajedno posjetili "Memorijalni centar Domovinskog rata Vukovar" i Opću bolnicu Vukovar. Obilaskom grada heroja Domovinskog rata, izaslanici su imali priliku na licu mjesta saznati o događanjima koja su obilježila stvaranje samostalne Hrvatske. U Vukovaru su posjetili i Inženjerijsku satniju te su

pripadnicima postrojbe u znak zahvalnosti uručili novčić sa znakom Kluba vojnih izaslanika u Zagrebu. Takav vid godišnjeg informiranja ocijenjen je kao koristan način upoznavanja vojnih izaslanika s aktualnim trendovima Oružanih snaga te jednako uspješno sredstvo unapređenja međunarodne obrambene suradnje. ■

VOJARNA "PUKOVNIK MARKO ŽIVKOVIĆ"

OJI, snimio Tomislav BRANDT

HRVATSKA VOJSKA NA HUMANITARNOJ UTRCI 00.24 RUN

Piloti i zrakoplovni tehničari iz sastava 91. i 93. zrakoplovne baze Hrvatskog ratnog zrakoplovstva te kadeti iz Zrakoplovnog voda i Kadetske bojne Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" sudjelovali su kao natjecatelji na humanitarnoj utrci pod nazivom 00:24 RUN, koja je počela 24 minute nakon ponoći s 28. na 29. rujna na uzletno-sletnoj stazi Zračne luke Franjo Tuđman.

Prijatelj utrke je Hrvatsko ratno zrakoplovstvo, a brojni su trkači na trasi mogli razgledati zrakoplove HRZ-a: borbeni avion MiG-21, Pilatus PC-9M, helikoptere Mi-171Sh i OH-58D Kiowa Warrior. Više od 1200 amaterskih i profesionalnih trkača okupilo se na prvoj utrci u Hrvatskoj koja se trčala na aerodromskoj pisti te je bila koncipirana tako da su sudionici u 45 minuta morali prijeći krug na stazi dugoj pet kilometara. Prikupljeno je više od 150 tisuća kuna,

koje će biti donirane Zakladi – dječja onkologija Rebro u Zagrebu s ciljem opremanja novog odjela dječje onkologije. Na utrci je sudjelovao i izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra obrane direktor Glavnog stožera viceadmiral Robert Hranj, koji je izrazio zadovoljstvo što je upravo Hrvatsko ratno zrakoplovstvo prijatelj te humanitarne utrke.

"Atmosfera je zaista sjajna i bila nam je iznimna čast i zadovoljstvo s tisuću okupljenih trkača sudjelovati u utrci čiji je glavni cilj pomoći opremanju dječje onkologije. Još jednom Hrvatska vojska pokazala je jedan od načina na koji se brine o svojem narodu i to ćemo nastaviti činiti i dalje," rekao je viceadmiral Hranj.

Zapovjednik Eskadrile borbenih aviona pukovnik Christian Jagodić također je izrazio zadovoljstvo zbog sudjelovanja pilota HRZ-a na utrci humanitarnog

Oko 20 pripadnika HRZ-a i kadeti Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" sudjelovali su na humanitarnoj utrci održanoj na uzletno-sletnoj stazi Zračne luke Franjo Tuđman. Brojni trkači imali su priliku razgledati na trasi zrakoplove HRZ-a: borbeni avion MiG-21, Pilatus PC-9M, helikoptere Mi-171Sh i OH-58D Kiowa Warrior

karaktera i dodao kako ga je obradovao i velik broj trkača zainteresiranih za zanimanje vojnog pilota te borbene avione i helikoptere Hrvatskog ratnog zrakoplovstva.

"Sretni smo da u ovoj prigodi okupljenima možemo predstaviti i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo, naš rad i nastojanja da na najbolji mogući način sačuvamo sigurnost našeg neba i, naravno, naših građana," rekao je pukovnik Jagodić te dodao kako je u trenutku kad je postao vojni pilot ostvario svoj dječjački san.

"Ovo je civilni dio, ali manevarske površine dijelimo mi kao vojno zrakoplovstvo i civilno zrakoplovstvo. To je sretna kohabitacija. Ja sam jedan od onih koji su imali sreću ispuniti svoj san. Prije svega sreću, jer morate imati puno predispozicija da biste ga ostvarili. Rad, napor, odricanje, ali prije svega te neke bogomdane sposobnosti, zdravlje... Bez toga se ne može," rekao je.

Zapovjednik Eskadrile helikoptera 93. zrakoplovne baze pukovnik Davor Gren istaknuo je kako je glavna motivacija bio upravo humanitarni cilj utrke te čestitao svima koji su pridonijeli njegovu ostvarenju.

"Ovo je zaista jedinstvena utrka i pozdravljam ideju njezina organiziranja. Vjerujem kako će ovakvih utrka u budućnosti biti i više jer Hrvatska je puno puta pokazala svoje veliko srce i spremnost pomoći najpotrebitijima," poručio je pukovnik Gren. Glavni je organizator utrke list 24 sata i Zračna luka Franjo Tuđman, a uz HRZ, prijatelj utrke je i Ministarstvo unutarnjih poslova. ■

Tekst i foto: OJI

OSRH

Na zahtjevnoj stazi dugoj 3950 metara s 11 radnih te četirima kontrolnim točkama do izražaja je došao izniman borbeni, natjecateljski i sportski duh te iznadprosječna vojna znanja i vještine

NATJECANJE ZA NAJSPREMNIJEG PRIPADNIKA PZB-A

U vojarni "Peneda" – Brijuni održano je 26. rujna natjecanje za najspremnijeg pripadnika Počasno-zaštitne bojne u 2019. godini. Planiranje, pripremu i provedbu izvršio je Dočasnički lanac potpore PZB-a na čelu s prvim dočasnikom Bojne stožernim narednikom Darkom Šimekom.

Sudjelovalo je 19 pripadnika iz svih ustrojstvenih cjelina PZB-a, koji su bili podijeljeni u dvije dobne kategorije. Dionicu, zadaće i prepreke na stazi dugoj 3950 metara s 11 radnih te četirima kontrolnim točkama svladavali su pod punom borbenom opremom s opterećenjem, čija je ukupna masa iznosila oko 19 kilograma.

Staza je bila iznimno zahtjevna, što se vidi i iz radnih točaka. Vojnici su s pomoću mornarskih ljestava trebali svladati okomite prepreke visine pet metara, prelaziti prepreke preko užeta u duljini od 15 metara, orijentirati se na zemljištu, prelaziti minski sumnjivo područje, svladavati žičane zapreke visokim i niskim puzanjem u duljini od 25 metara s dodatnim opterećenjem od deset kilograma, prelaziti vodoravne zapreke prebacivanjem i podvlačenjem, bacati bombe u cilj, pružiti prvu pomoć unesrećenom, pokazati poznavanje rukovanja osobnim oružjem, prelaziti kontaminirano područje noseći zaštitnu masku uz

Na natjecanju je sudjelovalo 19 pripadnika iz svih ustrojstvenih cjelina PZB-a, koji su bili podijeljeni u dvije dobne kategorije

svladavanje dviju prepreka te svladati okomitu prepreku – zid visok dva metra.

Pobjednik natjecanja u kategoriji do 39 godina bio je pripadnik Zaštitne satnije pozornik Kristijan Rajković, a u kategoriji 40+ godina pripadnik Posadne satnije nadnarednik Ivan Slukan. Natjecanje je izazvalo velik interes pripadnika Bojne, no mnogi nisu mogli nastupiti zbog provedbe redovitih zadaća. Uspješno je pripremljeno i organizirano, uz velik broj domaćih i međunarodnih aktivnosti tijekom godine, provedbu redovitih zadaća osiguranja i zaštite Predsjednice RH

u štićenim objektima, protokolarno-ceremonijalne radnje za potrebe državnog i vojnog vrha te organizaciju domaćih i međunarodnih natjecanja.

Iako se u opisima poslova pripadnici Počasno-zaštitne bojne uvelike razlikuju od pripadnika drugih vojnih postrojbi, do izražaja je došao izniman borbeni, natjecateljski i sportski duh te iznadprosječna vojna znanja i vještine. Pripadnici Bojne pokazali su izvrsnu tjelesnu i psihičku spremnost te sposobnosti koje dolikuju pripadnicima specijalnih postrojbi. ■

➔ PREDSTAVLJAMO

Pripremio Željko STIPANOVIĆ

Pripadnici Hrvatske vojske u ovih su dvadeset godina sudjelovali u brojnim misijama i operacijama širom svijeta, a svojim profesionalnim i odgovornim odnosom prema zadacima postali su jedni od najboljih promotora Hrvatske vojske i države

Republika Hrvatska rano je prepoznala važnost i vrijednost mirovnih snaga i sudjelovanja u mirovnim misijama s obzirom na to da je i sama u jeku najžešćeg rata primila postrojbe pod okriljem Ujedinjenih naroda.

Upravo zbog vlastitog iskustva, ne čudi da se još za vrijeme Domovinskog rata Hrvatska opredijelila za sudjelovanje u globalnim svjetskim mirovnim procesima. Odlučila je, naime, uputiti pedesetak pripadnika u mirovnu operaciju u Azerbajdžanu pod okriljem tadašnje Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji (KESS). Iako, na koncu, ta misija nije bila uspostavljena te hrvatski vojnici nisu upućeni u Azerbajdžan, bio je to vrijedan napor u međunarodnoj afirmaciji Hrvatske i njezine politike rješavanja sporova mirnim putem te potvrda njezine vojske kao snage prilagodljive suvremenim okolnostima i potrebama.

Prva nenaoružana postrojba hrvatskih vojnika, njih desetorica, upućena je u rujnu 1999. u mirovnu misiju UNAMSIL u Sijeri Leoneu i time je i službeno počelo naše sudjelovanje u

20 GODINA SUDJELOVANJA U MIROVNIM MISIJAMA

međunarodnim misijama, koje traje sve do danas. Zahvaljujući svojoj profesionalnosti, ali i nemjerljivom iskustvu iz Domovinskog rata, hrvatski su vojnici vrlo brzo dobivali sve složenije i odgovornije zadatke, pa čak i one zapovjedne. Tako je, primjerice, od prosinca 2005. do kraja 2007. dužnost zapovjednika

misije UNMOGIP u Indiji i Pakistanu obnašao general-bojnik Dragutin Repinc, što je najviša dužnost koju je hrvatski časnik obnašao u misiji Ujedinjenih naroda.

Republika Hrvatska uputila je 2008. u misiju UNDOF na Golanskoj visoravni svoju prvu vojnu postrojbu, što je bila i organizacijski i provedbeno iznimno složena zadaća. No, i tu, kao i sve zadatke dotad, pripadnici

Skupnik Josip Briški, pripadnik 10. HRVCON-a u NATO-ovoj misiji Odlučna potpora, preminuo je 24. srpnja 2019. od teških ozljeda zadobivenih tijekom napada na vozilo Hrvatske vojske u Kabulu, a dvojica su naših pripadnika u tom napadu ranjena. On je prvi smrtno stradali hrvatski vojnik u mirovnim misijama i operacijama u proteklih 20 godina.

20 GODINA

SUDJELOVANJA
HRVATSKIH VOJNIKA
U MIROVNIM MISIJAMA
I OPERACIJAMA

HRVATSKE VOJSKE I OPERACIJAMA

Hrvatske vojske izvršili su na najvišoj razini.

Doprinos svjetskom miru Hrvatska od 2003. daje sudjelovanjem u NATO-ovoj operaciji ISAF, u koju je te godine upućeno 50 pripadnika Vojne policije te stožernih časnika i dočasnika. Pripadnici Hrvatske vojske otad su kontinuirano u Afganistanu, a danas sudjeluju u misiji Odlučna potpora. Od 2009. uključili smo se

s dvama helikopterima i u misiju KFOR na Kosovu.

Sudjelovanje hrvatskih postrojbi u međunarodnim misijama i operacijama u zadnje se dvije godine proširilo i na NATO-ove aktivnosti ojačane prednje prisutnosti u Litvi i Poljskoj.

Ulaskom u Europsku uniju pripadnici Hrvatske vojske kontinuirano

sudjeluju i u njezinim misijama, a uključivanjem raketne topovnjače "Vukovar" u operaciju potpore miru Sea Guardian na Sredozemlju pridonosimo i pomorskoj sigurnosti.

Ono što je zajedničko od prvog dana našeg sudjelovanja u mirovnim misijama pa do danas to je da su naši pripadnici sa svih strana dobivali pohvale za svoj rad i da su na taj način postali promotori i svoje države i svoje vojske. Pohvale koje smo dobivali dolazile su ne samo iz vojnih struktura nego i od lokalnog stanovništva, što je dokaz profesionalnog i stručnog pristupa postavljenim zadaćama. I zato se s neskrivenim ponosom danas možemo osvrnuti na proteklih 20 godina u kojima su doprinos globalnoj sigurnosti i miru dali i naši vojnici. ■

Redakcija časopisa Hrvatski vojnik objavila je povodom 20. obljetnice sudjelovanja Hrvatske vojske u mirovnim misijama i operacijama prigodnu brošuru. U njoj su sažete najvažnije informacije o svim misijama i operacijama u kojima su sudjelovali ili još uvijek sudjeluju pripadnici Hrvatske vojske, koji su nas svojim odnosom prema postavljenim zadaćama učinili iznimno ponosnim.

STRELJAČKO NAORUŽANJE

(NE) DOSTIŽNA

Američka kopnena vojska objavila je 29. kolovoza da su u zadnji krug odabira njezine buduće standardne puške i lake strojnice / puškostrojnice prošle tri tvrtke: Sig Sauer, General Dynamics-OTS i AAI Corporation Textron Systems. Iz daljnjeg kruga ispala je FN America i PCP Tactical. Svi natjecatelji imaju sjedište u SAD-u premda je Sig Sauer poznatiji po švicarskim, a FN po belgijskim korijenima. Vijest je značajna sama po sebi jer riječ je o SAD-u. No, posebna je po tome što se, netipično, istodobno odabiru puška i laka strojnica / puškostrojnica. Program je poznat kao sljedeća generacija

▲
Sig Sauerovi prototipovi oružja NGSW. Ta je tvrtka zasad otkrila najviše od svojih prijedloga za američku vojsku

desetinskih oružja (Next Generation Squad Weapons – NGSW). Nastao je spajanjem dvaju natječaja koji su počeli davno prije i nisu utjecali jedan na drugi, a vezani su uz zamjenu desetinskog automatskog oružja M249 (Squad Automatic Weapon – SAW), odnosno karabina M4A1. Ti su programi u različitim oblicima već nekoliko puta počinjali i otkazivani, što nije ništa novo kad je riječ o američkoj vojsci. Njezini su standardi zahtjevni pa tvrtkama treba vremena da im, čak i kad dobiju natječaj, proizvod od prototipa dođe do serijske proizvodnje. Ipak, dug put uglavnom se isplati jer

vojska ulaže znatna financijska sredstva i ekspertizu u istraživanje i razvoj novog naoružanja, a gotov proizvod često dolazi u arsenale velikog broja američkih saveznika i partnera. Jasno zacrtan smjer jest da američki vojnici zaslužuju najbolju pušku. Dakle, ne samo dobru nego najbolju! Pojednostavnjeno: puška treba činiti tri stvari: opaliti svaki put kad se pritisne okidač, pogoditi tamo gdje ciljate, a metak treba imati dovoljnu zaustavnu moć. Naoružavanje američke vojske, koja zajedno s Nacionalnom gardom i pričuvom broji više od milijun pripadnika, znači prodaju nekoliko stotina

Ivan GALOVIĆ

Američka vojska stavlja pred natjecatelje u programu NGSW zahtjeve koji se čine ekstremni. Jedan sustav trebao bi iznjedriti pušku i puškostrojnicu novog kalibra, futurističke tehnologije i izvanrednih performansi. U konkurenciji su ostala tri kandidata...

VIZIJA

tisuća pušaka i lakih strojica samo za njihove potrebe. Na koncu, tvrtkama je već sam ulazak u završni krug dobra reklama i donosi financijsku korist u budućnosti.

STOLJETNA RASPRAVA

Rezultat cijelog procesa bit će dva osnovna oružja: puška NGSW-R (Next Generation Squad Weapons – Rifle), koja će zamijeniti M4 / M4A1, te puškostrojnicu / laka strojnicu NGSW-AR (Next Generation Squad Weapons – Automatic Rifle), koja će zamijeniti M249 SAW. Najveća je novost kod obaju oružja kalibar 6,8

mm, nekakva sredina između standardnih NATO-ovih 5,56 x 45 mm i 7,62 x 51 mm, koji su u uporabi nekoliko desetljeća. Već se javljaju primjedbe da bi masovna uporaba novog kalibra u američkoj vojsci mogla otežati interoperabilnost s kolegama iz članica NATO-a. Naziv metka je XM1186, a ima tradicionalnu konfiguraciju. U proračunu američke vojske za fiskalnu 2020. navodi se razvoj još jednog metka XM1184 posebne namjene, ali nema objašnjenja u čemu se streljiva razlikuju. Inače, o odabiru kalibra u američkoj vojsci raspravlja se već dulje od stoljeća, odnosno od

završetka Prvog svjetskoga rata. Dvadesetih je godina John Garand (1888. – 1974.), razvio pušku M1 u kalibru .30 i .276. Višak streljiva kalibra .30 iz Prvog svjetskog rata, zajedno s financijskim ograničenjima zbog velike gospodarske krize, doveo je do njegova odabira. Dizajn M1 na kraju je evoluirao u M14 u kalibru 7,62 x 51 mm, u uporabi od 1959. do 1964. godine. Slijedila je M16, prva jurišna malokalibarska puška u svijetu u kalibru 5,56 x 45 mm, koji je 1963. postao standard NATO-a. U Vijetnamskom ratu postrojbe su učestalo prijavljivale zastoje i neispravnosti M16. Bila je izrađena od plastičnih komponenti, koje su joj uvelike smanjile masu. Osim što je iznimno lagana i praktična, ima vrlo veliku brzinu gađanja od 700 do 950 metaka u minuti, s početnom brzinom na ustima cijevi od 950 m/s. Devedesetih je godina M16 zamijenjen puškom M4, uz 80 posto jednakih dijelova.

NEDOSTATAK DOMETA I UBOJITOSTI

Nova konfiguracija karabina M4 iznimno je pogodna za borbu na maloj udaljenosti i u urbanoj sredini, a i za potrebe zračno-desantnih i specijalnih postrojbi. Osnovni model karabina ima pojedinačni i rafalni izbornik paljbe (tri metka). Model M4A1 ima i mogućnost automatske paljbe, tj. dugih rafala. Na M4 moguće je montirati podcijevni bacač granata M203 (koji ima nešto kraću cijev nego onaj za M16), zatim prigušivač KAS, lasersko-infracrveni obilježivač AN/PEQ-2A, optički ciljnik ACOG, noćni ciljnik i prednji okomiti rukohvat. U borbama protiv globalnog terorizma te operacijama u Afganistanu i Iraku, zemljama u kojima su konfiguracije terena među najzahtjevnijim na svijetu, puška M4 nije se pokazala najboljom. S terena su počele dolaziti kritike: sklonost pregrijavanju, glasnjiji pucanj zbog skraćene cijevi i dodatno opterećenje dijelova oružja zbog smanjene duljine plinskog sustava. Nakon više od 40 godina korištenja praktički jednakog sustava M16/M4, pokrenuto je više razvojnih projekata za novu, savršeniju (najbolju) standardnu vojničku pušku američke vojske. Nakon tako duge uporabe temelj se više ne može tražiti u sustavu AR15/16 iz kojeg je M16/M4 potekla, nego u potpuno novoj platformi. Ključni je argument da metku 5,56 mm nedostaje domet i ubojitost potrebna u modernim borbenim okruženjima.

OD JEDNOG - TRI PROGRAMA

Tražena svestranost, odnosno više oružja u jednom pakiranju, prvi je put došla do izražaja u sklopu programa Kopneni ratnik (Land Warrior). Amerikanci su sredinom devedesetih počeli razvoj ciljnog pojedinačnog borbenog oružja OICW (Objective Individual Combat Weapon). Označen i kao XM29, trebao je revolucionirati blisku borbu i znatno poboljšati učinkovitost pješništva. Razvila ga je američka tvrtka Alliant Techsystems (od 2015. Orbital ATK, a od 2018. Northrop Grumman Innovation Systems), a proizvela njemačka tvrtka Heckler & Koch. Zapravo je riječ o nizu prototipova u jednom oružju: poluautomatskom bacaču pametnih granata u kalibru 20 x 28 mm, podvjesnom jurišnom karabinu (u kasnijem stupnju razvoja izvedenom iz jurišne puške HKG36), u standardnom NATO-ovu kalibru 5,56 x 45 mm te vrhunskom sustavu za upravljanje paljbom (Target Acquisition/Fire Control System), u koji je integriran laserski daljinomjer, termalni i teleskopski ciljnik.

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Foto: US Army

Projekt XM29 otkazan je 2004. i podijeljen na tri povezana programa. Prvi je predviđao razvoj nove jurišne puške, drugi bacača granata kao samostalnog oružja, a treći je ponovno uključivao integriranje dviju komponenti u jednu. Za prvi program kandidat je bila jurišna puška XM8, no otkazan je 2005. i počeo je novi za laku pušku (Lightweight Small Arms Technologies Rifle), koja je trebala biti manje mase od drugih, koristiti lakše streljivo (polimernu čahuru ili streljivo bez čahure), imati poboljšanu pouzdanost i biti jednostavnija za održavanje. Istodobno je za drugi program počeo razvoj poluautomatskog bacača granata XM25 u kalibru 25 x 40 mm, no i on je otkazan 2017. jer Orbital ATK nije isporučio oružje kako je bilo određeno uvjetima ugovora. Heckler & Koch predstavio je 2005. godine pušku HK416. S inačicom HK416A5 natjecao se za karabin (Individual Carbine), koji je trebao zamijeniti M4, ali natječaj je otkazan prije nego što je odabrano pobjedničko oružje. Možda je jedan od razloga bio u tome što su od 2009. oružane snage SAD-a vlasnik prava na pušku M4 i tako zarađuju novac prodajom dopusnice za licencijsku proizvodnju.

PROBLEMI ZA 5,56

Što se tiče lake strojnice / puškostrojnice, američka vojska uvela je M249 u naoružanje svojih postrojbi još 1982. godine. U odnosu na original, poznatu Minimi, konstrukcija M249 u nekim se detaljima razlikuje. Drukčiji je oblik kundaka i prednje obloge cijevi, a stražnji ciljnik izveden je kao kod automatske puške M16 s podjelama od 300 do 1000 metara. Modificirana je i kutija za streljivo. Metalni kundak zamijenjen je plastičnim, izmijenjena je konstrukcija nožica, a ugrađen je i

Američki vojnik pokazuje karabin M4 indijskim vojnicima na obuci u bazi "Fort Bragg". Puške M16 i M4 bazirane na konceptu AR15/16 u operativnoj su uporabi više od 50 godina

Prototipovi XM8: karabin (gore) i precizna puška (dolje). Program je otkazan 2005.

Američki vojnici pripremaju se za gađanje iz M4A1. Puška je svestrana, ima i mogućnost automatske paljbe, a moguće je montirati podcijevni bacač granata M203

hidropneumatski amortizer. Rezultati ispitivanja potvrdili su da je ugradnjom amortizera bitno povećana mogućnost pogađanja ciljeva na velikim udaljenostima. Jača povratna opruga omogućuje brzinu gađanja od 750 metaka u minuti. Iznad prednjeg rukohvata ugrađen je toplinski štitnik, koji služi za zaštitu ruku strijelca prilikom zamjene zagrijane cijevi. Masa M249 iznosi 7,4 kg, odnosno 10,5 kg kad se na pušku montira spremnik s 200 metaka. Nedostatak M249 je, uvjeto rečeno, slab kalibar, što donekle nadoknađuje brzinom paljbe i preciznošću. Novi problem za 5,56 nazire se kad se analizira današnja individualna zaštit-

na oprema vojnika. Zaštitni prsluci sve su kvalitetniji i lako dostupni za relativno malu cijenu. Metak 5,56 mm nema dovoljno energije da ih probije, a na većim udaljenostima treba i nekoliko metaka kako bi se protivnik izbacio iz borbe, pogotovo ako je riječ o prslucima razine IV, koji su gotovo ekvivalentni oklopu. Problem je i u tome što pobunjeničke snage često koriste oružja većeg kalibra i na većoj udaljenosti te tako stječu nadmoć.

SAMO ZA BORBENE POSTROJBE

U početku se činilo da će 5,56 mm biti zamijenjen kalibrom .264 (6,5 mm), u kojem je sve više pušaka poznatih

Foto: US Army

Foto: US Army

proizvođača. No, prema procjenama američkih vojnih dužnosnika, metak 6,8 mm (.277) ima precizniji domet na puno većoj udaljenosti nego bilo koja druga danas poznata vojna puška. Novi bi metak, kad je riječ o usporedbi s aktualnim 5,56 mm M855A1, trebao pogađati ciljeve na udaljenosti puno većoj od 300 metara, što je najveći domet za M4 / M4A1 / M249 SAW. Prema neslužbenim informacijama, nova oružja moraju biti sposobna djelovati na ciljeve do 600 metara. Zajednički metak odabran je kako bi inženjeri koji razvijaju NGSW mogli istodobno optimizirati oba oružja. Ako se prvo odabere metak za laku stroj-

nicu, tad će optimizirati metak za nju, a ako se prvo odabere puška, onda će biti optimiziran samo za pušku. Metak je možda pretežak i prevelik za pušku, a moglo bi se dobiti i metak koji nije dovoljan za strojnicu. Fokus je na energiji i dometu, što su kritični čimbenici za oružje sljedeće generacije. Vojni će dužnosnici dvama NGSW-ovim oružjima opskrbiti samo vojnike u pješčkim i drugim postrojbama koje sudjeluju u neposrednoj borbi. Primarni su ciljevi za puškostrojnicu NGSW-AR paljbena snaga i domet strojnice te preciznost i ergonomija puške. Bit će riječ o iznimno sofisticiranom i sposobnom oružju s

Foto: Heckler & Koch

Heckler & Koch natjecao se s inačicom HK416A5 za karabin američke vojske

integriranim ciljničkim sustavom, a uklapat će se u vojničku opremu. Vjerojatno će biti prilično skupo, što je jedan od razloga zbog kojih novim oružjima neće biti opremljena cjelokupna vojska. Postrojbe u potpori te posade vozila i dalje će koristiti karabin M4 na neodređeno vrijeme.

DETALJI ZA IZBOR

Oba će modela, puška i puškostrojnica NGSW, imati sustav za upravljanje paljbom dizajniran za automatsko prilagodavanje uvjetima okoliša, kao i integriranje laserskog daljinomjera, termalnog i infracrvenog ciljnika i ostalog pribora za oružje u jedan sustav. Oružje nove generacije treba biti samo jedna od komponenata velikog i visokotehnološkog sustava. Može se usporediti s raketama Hellfire na helikopteru Apache ili topom 120 mm na tenku M1, osim što se nova oružna platforma *kreće pješice*. Zahtjev je da oružje mora prihvatiti prigušivač, nešto što je obično povezano sa snagama za specijalne operacije, a sad treba postati standardni dio opreme za redovite borbene postrojbe. "Kalibar 6,8 mm veći je i glasniji, tako da će prigušivač operativno pomagati," rekao je u veljači 2019. voditelj programskog tima NGSW-a Arthur Fiorellini. Vojska želi da prototip puškostrojnice – uključujući remen, nožice i prigušivač – ne prelazi masu od 5,4 kg niti da bude dulji od 890 mm. Oružje mora imati stalnu brzinu paljbe od 60 metaka u minuti tijekom 15 minuta, bez potrebe za izmjenom cijevi. Zahtjev je i da streljivo ima masu 20 posto manju od aktualnog mesinganog streljiva. Prigušivač mora smanjiti 80 posto bljeska u odnosu na M249 i buka mora biti ispod 140 decibela. Dužnosnici koji sudjeluju u projektu priopćili su da bi konačan dizajn obaju oružja od jedne tvrtke trebao biti odabran u prvom tromjesečju 2022., a zamjena karabina M4A1 i desetinskog automatskog oružja M249 za borbeni tim pje-

Poluautomatski bacač granata XM-25 sastoji se od bacača granata i sustava za upravljanje paljbom XM104. Program je otkazan 2017.

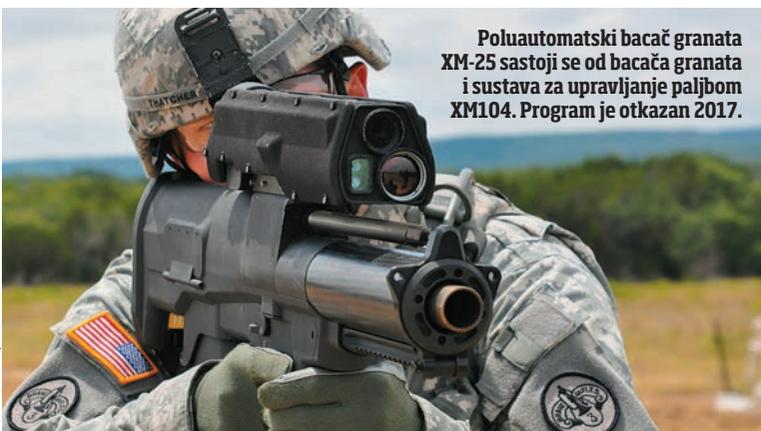

Foto: US Army

Foto: US Army

Američka vojska od 1982. koristi laku strojnicu M249 SAW, proizvod belgijskog FN Herstala

STRELJAČKO NAORUŽANJE

šačke brigade počinje u prvoj četvrtini 2023. godine. Ugovori zahtijevaju od svakog od triju odabranih dobavljača isporuku 43 prototipa NGSW-AR i 53 prototipa NGSW-R, kao i 845 000 metaka u kalibru 6,8 mm u roku od 27 mjeseci. Nakon što se odabere samo jedan dobavljač, naknadni ugovor za proizvodnju može uključivati narudžbu od 250 000 oružnih sustava i 150 milijuna metaka. Procjenjuje se da je vrijednost posla od deset milijuna dolara u prvoj godini do 150 milijuna dolara godišnje tijekom viših stupnjeva proizvodnje.

UMJETNA INTELIGENCIJA

Općenito gledajući, glavni su ciljevi inženjera NGSW-a povećanje učinkovitosti dometa, uvođenje sustava za upravljanje paljbom (Squad Fire Control – SFC), i poboljšanje ergonomije oružja. Zanimljivo je što će se dio tih ciljeva postići primjenom umjetne inteligencije i elektroničkim uređajima montiranim na samom oružju. Za poboljšanje upravljanja paljbom sustav će uzeti u obzir što više podataka povezanih s točnošću gađanja. Na primjer, za izračun balističke točke ciljanja razmotrit će se cilj i analizirati udaljenosti, atmosferski uvjeti, kao i streljivo koje se koristi, sve na temelju bežičnog komunikacijskog sustava. Kabelski će se putem priključka ažurirati softver i prijenos podataka. Integriranje elektroničkih sustava na oružje neće utjecati na njegovu uporabu zato što njihov rad neće trajati dulje od sekunde, a pokretat će ih baterije. Napredne taktičko-tehničke značajke mogu uključivati i nadogradnje u vidu sposobnosti temeljenih na kameri, kao što je automatsko prepoznavanje cilja, praćenje cilja i prepoznavanje lica. Oružje može također dobivati lokalne podatke o vjetru kako bi stvorilo izravnu kompenzaciju za strijelca. Kako bi

Foto: USMC

▲
Marinac se uvijek bava s pješacom automatskom puškom M27, koja s vremenom dobiva sve širu primjenu u USMC-u

oružje ostalo funkcionalno na različitim bojnim poljima, leće moraju biti prilagodljive promjenjivim uvjetima. To znači visoku otpornost na ogrebotine, vodu, prašinu, hladnoću..., kao i lako održavanje.

ISKUSTVO MARINACA

Ideja o korištenju jednog oružja za različite funkcije djeluje savršeno, barem teoretski. Ako vojnici koriste jednako oružje i streljivo, smanjuju se zahtjevi za održavanje, logistiku i obuku. Obitelj karabina, automatskih pušaka i strojica sa znatnim brojem zajedničkih dijelova imala bi velike prednosti.

Nešto slično već je napravio Marineški korpus SAD-a (US Marine Corps – USMC). Naime, kroz program pješacke automatske puške IAR (Infantry Automatic Rifle), pušku M249 zamijenila je M27, inačica Heckler & Kochove puške HK416 u kalibru 5,56 x 45 mm. S vremenom su počeli razmatrati širenje uloge M27 na standardnu pješacku pušku. Prije odluke, na M27 testirani su kutijasti spremnici s 40 metaka i bubnjevi sa 60 metaka kako bi puška imala veću paljbenu moć nego što je

slučaj sa standardnim spremnikom od 30 metaka kod M4. U usporedbi s M249 SAW (10,5 kg), puška M27 (4,4 kg), gotovo je dva i pol puta lakša i stavlja naglasak na preciznost i domet u odnosu na sirovu količinu paljbe. Puška M27 opremljena je optičkim ciljnikom Trijicon ACOG koji ima uvećanje od 3,5 puta, kao i nožicama, zahvaljujući čemu može precizno djelovati na udaljenostima do 600 metara, a područna / zadržavajuća paljba moguća je do 800 metara. Umjesto nošenja streljiva u kutiji od 200 metaka ili u redenicima, za pušku M27 strijelac nosi 20 PMAG spremnika kapaciteta 30 metaka koji se mogu koristiti i u puškama M16 i M4. Ideja je da se streljivo može lakše dijeliti unutar paljbenog tima. Inačica M27 s teškom cijevi od 16,5 inča (418 mm) i zatvaračem može podnijeti dugotrajnu kontinuiranu paljbu, ali također je iznimno precizna, uz veću manevarsku sposobnost i opću fleksibilnost. Za svoje je potrebe USMC već nabavio 18 000 pušaka M27, a namjerava još više od 50 000, kako bi svakog strijelca njom i naoružao, što potvrđuje da marinci žele zamijeniti svoje jurišne puške M16/M4 inačicom HK416.

MALO PODATAKA

Najveći interes stručnjaka i drugih koje zanima streljačko naoružanje pobuđuju (još uvijek nepotpuni, barem javno), prijedlozi finalista natječaja. Sig Sauer nudi cjelokupan paket, koji se sastoji od puške i lake strojnice s prigušivačima te hibridnog streljiva u kalibru 6,8 mm, dizajniranog za pojačan proboj zaštitnih prsluka na većim udaljenostima. Za metak je izrađena potpuno

▼
Sig Sauerova puška NGSW-R bazirana je na MCX-u

Foto: Sig Sauer

Foto: Textron
Rani prototipovi Textronovih pušaka s teleskopskim streljivom u kalibru 7,62 mm, 5,56 mm i 6,5 mm. Tvrtka još nije objavila fotografije modela 6,8 mm

Foto: Textron
Textronovi prototipovi kutijasto-teleskopskog streljiva u usporedbi s klasičnim streljivom

nova čahura koja ga čini kompaktnijim, daje povećanu brzinu i preciznost, a istodobno manju masu. Sig Sauer zauzeo je vezano uz konstrukciju metka najkonzervativniji pristup: hibridni metalni metak poput tradicionalnih mesinganih čahura, ali znatno lakši. Sig Sauer NGSW-AR *ultralaka* je strojica s ergonomijom jurišne puške. Značajke uključuju kutiju/spremnik za brzo odvajanje, bočni otvor za uvođenje metaka, povećanu Picatinny šinu za optički ciljnik i noćni uređaj, sklopive nožice i prigušivač. Puška NGSW-R lagana je i sadrži slobodno plutajući ojačani M-LOK prednji rukohvat, ručicu za bočno punjenje, potpuno dvostrane kontrole, sklopivi kundak i prigušivač. Sig Sauer prvi je ponudio pogled na svoje prototipove, na temelju čega se može zaključiti da NGSW-R ima puno *zreliji* dizajn u odnosu na starije MCX karabine koje već koriste oružane i policijske snage širom svijeta.

Sig Sauer već je prokušan partner američke vojske. Proizvođač je njezina službenog novog modularnog pištolja (Modular Handgun System – MHS), koji je od 2017. u operativnoj uporabi pod nazivom M17/18 (P320).

ČAROBNI GUMB

Textron Systems manje je detaljan. Predvodit će tim koji uključuje Heckler & Koch, zadužen za dizajn, istraživanje i razvoj te proizvodnju oružja. Pridružena je i tvrtka Olin Winchester zbog sposobnosti proizvodnje streljiva malog kalibra. Prototipovi puške i lake strojnice / puškostrojnice sadržavat će vlastitu tehnologiju kutijasto-teleskopskog

Foto: True Velocity

True Velocityjev metak 6,8 mm imat će čahuru od kompozitnih materijala

streljiva CT (Case-Telescoped), razvijen tijekom zadnjeg desetljeća u okviru programa Lightweight Small Arms Technologies (LSAT). Poput streljiva za sačmaricu, teleskopsko streljivo ima zrno u potpunosti zatvoreno u polimerno kućište (čahuru), s barutom koji ga u potpunosti okružuje. Prema nedavnom priopćenju Textrona, dizajn podrazumijeva poboljšanu preciznost i veću brzinu zrna, kao i uštedu na masi oružja i streljiva u odnosu na aktualne sustave američke vojske. Uključuje i naprednu tehnologiju prigušivanja koja smanjuje odraz i poboljšava kontrolu oružja.

Textronova glasnogovornica Betania Magalhaes najavila je za Military.com da tvrtka zasad ne objavljuje slike svojih prototipova, ali planira ih predstaviti vrlo brzo, sredinom listopada. Vezano uz osnovne informacije o Textronovu prijedlogu, valja istaknu-

ti da *futuristički* metak s plastičnom čahuricom omogućuje znatno smanjenje mase u odnosu na uobičajeno streljivo. Duljina metka smanjena je, što smanjuje i fizički prostor potreban za njegovo pohranjivanje u spremnicima ili drugdje, smanjujući opterećenje trupa i logističkih lanaca. Omogućuje također i kompaktnu duljinu cjelokupnog oružja. "Neće biti lako isporučiti ono što vojska želi. Ima neke prilično *agresivne* ciljeve u pogledu ubojitosti, mase, veličine i nekih drugih značajki. Sve su te stvari pojedinačno možda relativno jednostavne, ali kad ih počnete slagati zajedno, sve postaje kompleksno i potreban vam je novi dizajn. Ovdje nema čarobnog gumba. Svakako mislimo da je naše rješenje kutijasto-teleskopskog streljiva idealno za ispunjavanje tih zahtjeva, ali postoji potreba za razinom razvoja koja je iznad onoga što smo dosad učinili," rekao je Textronov predstavnik Wayne Prender.

NATJECANJE S PRSLUCIMA

General Dynamics-OTS kombinira inovacije i tehnologije streljiva tvrtke True Velocity u kalibru 6,8 mm s Berettinim rješenjem oružja. No, zasad niti tu nema puno poznatih podataka. U priopćenju True Velocityja navodi se da streljivo ima čahuru od kompozitnih materijala, znatno povećan učinkoviti domet i energiju napuštanja cijevi, drastično smanjenje mase metka (30 posto u odnosu na mesinganu čahuru) i povećanu preciznost.

Može se zaključiti: glavna su značajka programa NGSW zahtijevane performanse (koje se zasad čine ekstremne), a vođene su namjerom probijanja zaštitnog prsluka na velikoj udaljenosti. Međutim, ta vizija mogla bi se pokazati nedostižnom. Povijest je puna natjecanja između oružja i oklopa, a oklop se nije prestao razvijati. Ne bi bilo iznenađujuće da vojska usvoji pušku NGSW pa potom za nekoliko godina otkrije uvođenje sustava individualne oklopne zaštite koji bi mogao biti barem djelomice otporan na djelovanje takve puške. Materijali za zaštitne prsluke vrlo se brzo razvijaju, kako bi bili što lakši i štitali puno veću površinu tijela. U svakom slučaju, s obzirom na važnost programa NGSW, ne samo za SAD nego potencijalno i za ostatak NATO-a, važno je da korisnici tijekom duljeg razdoblja temeljito ispitaju svaki potencijalni sustav. Prije donošenja konačne odluke preporučuje se istodobna procjena NGSW sustava i konvencionalne alternative. ■

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Kineska vojna zrakoplovna industrija počela je skromno, no danas nije samo proizvođač letjelica za vlastite oružane snage, nego i respektabilan izvoznik na svjetsko tržište. Za takva postignuća, posebno u segmentu vojnih aviona, zaslužno je i objedinjavanje većine državnih tvrtki u veliku korporaciju AVIC (Aviation Industry Corporation of China)

Foto: PLA

SVI POD ISTIM KRILIMA

Višenamjenski borbeni avion J-20 proizvod je AVIC-ove tvrtke Chengdu. Uz SAD, Kina je jedina zemlja na svijetu koja proizvodi operativne lovce pete generacije, što puno govori o napretku njezine zrakoplovne industrije

Iako su se prvi zrakoplovi u Kini pojavili već 1910., većih napredaka u zrakoplovstvu nije bilo sve do utemeljenja Narodne Republike Kine i ustrojavanja zrakoplovstva krajem 1949. godine. Razvoj vojne zrakoplovne industrije ubrzo će Korejski rat (1950. – 1953.), u kojem je Kina sudjelovala na strani Sjeverne Koreje. Tijekom rata u Kini je popravljeno i obnovljeno više stotina zrakoplova koje su koristile snage Sjeverne Koreje, a 17. travnja 1951. godine kineska je vlada donijela Rezoluciju o izgradnji zrakoplovne industrije.

Tijekom 1953. usvojen je petogodišnji ekonomski plan koji je predviđao i osnivanje više tvornica zrakoplova u nekoliko gradova, među kojima su se našli i Xi'an, Chengdu, Harbin i Shenyang. Poslije će imena tih gradova biti i imena većih tvrtki koje će se naći unutar korporacije AVIC. Kina je pomoć u vidu tehnologije i iskustva očekivano potražila od komunističkog susjeda SSSR-a. Među prvim avionima koji se serijski proizvodio (od 1954.), bio je osnovni trenažni CJ-5, konstruiran na osnovi sovjetskog aviona Jak-18. Uskoro je po-

AVIC-ove izložbene prostore moguće je vidjeti na najpoznatijim svjetskim zrakoplovnim sajmovima, pa tako i na pariškom Le Bourgetu

Marin MARUŠIĆ

čela i
proizvodnja
mlaznog
lovca J-5,
izvedenog iz
sovjetskog aviona
MiG-17. Već

1959. počela je proizvodnja novog lovca iz obitelji MiG, i to inačice MiG-19, koji je dobio oznaku J-6. Međutim, 1958. godine država je donijela veliki strateški plan poznat kao *veliki skok naprijed*. Prioritet je bila što veća produktivnost te su pritom zanemareni istraživanje, razvoj i kontrola kvalitete. Rezultati takve politike bili su pogubni za tek stasalu zrakoplovnu industriju. Kvaliteta proizvedenih letjelica bila je na toliko niskoj razini da nisu ispunjavali niti standarde tadašnjeg kineskog ratnog zrakoplovstva, a 70 posto tvornica trebalo je biti iznova građeno i opremljeno.

OD NAJNIŽE TOČKE DO EKSPANZIJE

Sljedeći veliki problem bili su sve hladniji odnosi sa SSSR-om, koji su sredinom šezdesetih pali na najnižu točku. Osim ideoloških, postojali su i teritorijalni sporovi, koji su eskalirali i do otvorenih vojnih sukoba na graničnom području rijeke Usurija na Dalekom istoku u ožujku 1969. godine. Kina je tako ostala bez sovjetskih licencija i projektne dokumentacije pa je u puno slučajeva primijenjen reverzni inženjering, pa i preuzimana zrakoplovna tehnologija od zapadnih zemalja. Također, sve se više radilo i na vlastitim, originalnim inačicama i tipovima zrakoplova. Kako bi se istaknula sve veća važnost državne zrakoplovne industrije, 1982. je tadašnje Treće ministarstvo izgradnje strojeva, zaduženo za taj resor, preimenovano u Ministarstvo zra-

koplovne industrije. Samo šest godina poslije opet će promijeniti ime, u Ministarstvo zrakoplovne i svemirske industrije, zato što je zemlja bila sve aktivnija i u proizvodnji te lansiranju svemirskih raketa i satelita. Tako organizirano tijelo raspušteno je 26. lipnja 1993., a umjesto njega osnovana je nova korporacija u državnom vlasništvu pod imenom Zrakoplovna industrija Kine AVIC (Aviation Industry of China – AVIC). Među glavnim ciljevima bila je promocija tržišnih načela, zajednički angažman kod različitih zrakoplovnih programa s međunarodnim partnerima te izvozna orijentacija. S tim ciljem osnovan je CATIC (China National Aero-Technology Import & Export Corporation), čiji temelji sežu još u 1979. godinu. Odgovoran je za izvoz svih vrsta vojnih i civilnih zrakoplova, raketa i ostale opreme za zrakoplovnu industriju. U skladu s tom novom ekonomskom politikom, AVIC je počeo raditi komponente za brojne zrakoplove koji su se proizvodili u Europi i SAD-u, poput Airbusa 300/318/320, Boeinga 737/747/757, ATR-a i Dasha 8. Ipak, novi zamah kineske zrakoplovne industrije donikle je 1998. usporila kriza na azijskim tržištima. Uz usporavanje proizvodnje, broj zaposlenih pao je za gotovo deset posto.

DESETLJEĆE BLIZANACA

U svrhu povećanja konkurentnosti kineske zrakoplovne industrije, od 1. srpnja 1999. pokrenuta je nova velika reorganizacija: AVIC, koji je tad imao više od pola milijuna zaposlenih, podijeljen je na dva dijela, nazvana AVIC I i AVIC II. Smatralo se da će dvije nove velike državne korporacije istodobno surađivati i biti konkurenti. Obje su bile uglavnom orijentirane na zrakoplovnu industriju (zrakoplovi, helikopteri, zrakoplovna oprema i avionika), s identičnim djelokrugom rada, ali uglavnom nisu jedna drugoj konkurirale krajnjim proizvodima. Tvrtka AVIC I bavila se uglavnom proizvodnjom lovaca, lovaca bombardera, bombardera i raketa zrak-zrak, mlaznih zrakoplovnih motora i komponenti za civilne zrakoplove Boeing 737. Tvrtka AVIC II više se bavila istraživanjem

i proizvodnjom helikoptera, trenažnih i transportnih zrakoplova te zrakoplovnih motora. Dvije su tvrtke imale podjednako vlasništvo u CATIC-u, koji je imao desetak podružnica širom Svijeta. Takav se ustroj zadržao manje od deset godina jer je krajem 2008. uslijedila nova velika reorganizacija. Integrirala je dvije tvrtke u korporaciju AVIC (Aviation Industry Corporation of China), koja u tom obliku postoji i danas. Iako se može činiti da brojne reorganizacije ostavljaju dojam manjka organizacije i određene nestabilnosti, to nije istina. Bez obzira na promjene organizacijske strukture, srž kineske zrakoplovne industrije čini desetak tvrtki koje stabilno napreduju i postupno plasiraju sve kvalitetnije proizvode koji danas spadaju u vrh zrakoplovne tehnologije.

PANDAN LIGHTNINGU?!

Najstarija je od njih Shenyang Aircraft Corporation, osnovana sredinom 1951. godine. Nakon prvih lovaca i trenažnih zrakoplova proizvedenih u Kini koji su se bazirali na sovjetskim avionima (MiG-15, MiG-17 i MiG-21), tvrtka 1979. pokreće proizvodnju novog kineskog presretača J-8 u više inačica. Proizvodnja zrakoplova četvrte generacije počinje 1998. s lovcem bombarderom J-11 temeljenim na ruskom avionu Su-27SK. Prvih je stotinjak letjelica izrađeno uz veliku pomoć i suradnju ruske strane, ali nakon toga počela je nova, domaća proizvodnja inačice J-11B. Imala je moderniju avioniku, a prvi put kod takvog tipa zrakoplova i domaće motore WS-10A iz hala tvrtke Shenyang Liming Aero-engine. Najnovija inačica lovca J-11D trebala bi biti konstruirana s većim udjelom kompozitnih materijala, opremljena novijim i pouzdanijim motorima WS-10, AESA radarom, boljim sustavom za električno ratovanje i novim *fly-by-wire* sustavom. Iz lovca za premoć u zraku J-11, slično kao i kod Suhoja Su-27, razvijene su i proizvedene dvije specijalizirane inačice. Za potrebe kineske mornarice razvijen je teški palubni J-15, a za potrebe zrakoplovstva višenamjenski J-16 s izraženom ulogom jurišnika. Najnoviji projekt tvrtke, predstavljen 2012., višenamjenski je lovac pete generacije FC-31, koji se ponekad naziva i J-31, a razvijen je vlastitim sredstvima i uz samostalnu inicijativu tvrtke Shenyang. Iako se vjeruje da je cilj projekta u prvom redu izvoz aviona koji bi bio cjenovno prihvatljiviji pandan američkom F-35, spominje se i opcija uporabe u ulozi novog palubnog aviona za nove nosače kineske mornarice. Pogonski sklop zrakoplova sastoji se od dvaju motora RD-93 ruske proizvodnje, no to bi trebalo biti samo privremeno rješenje sve dok na raspolaganju ne budu nešto snažniji motori WS-13, proizvod tvrtke Guizhou Aircraft Industry Corporation.

SURADNJA S PAKISTANOM

Druga kineska kompanija koja je ugled stekla uglavnom razvojem i proizvodnjom lovačkih zrakoplova jest Chengdu Aircraft Industrial Group sa sjedištem u gradu Chengduu u središnjoj Kini. Osnovana je 1958. uz pomoć SSSR-a kao Državna tvornica zrakoplova br. 132. Prve su s proizvodne trake sišle inačice sovjetskog aviona MiG-17, tj. njegove kineske inačice J-5 i trenažne JJ-5. Od 1967. uslijedila je proizvodnja kineske inačice

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: PLA

aviona MiG-21, tj. lovca J-7 razvijenog zahvaljujući sovjetskoj dokumentaciji, reverznom inženjeringu i domaćim preinakama. Usljediše su mnoge inačice tog aviona, koji je ušao u uporabu ne samo kineskih oružanih snaga (ratno zrakoplovstvo i mornarica), nego i brojnih zrakoplovstava širom svijeta, gdje je poznatiji pod izvoznom oznakom F-7. Inačice razvijene i proizvedene od osamdesetih godina bile su zanimljiv spoj sovjetskog originalnog dizajna, kineske vještine te avionike i naoružanja zapadnog podrijetla. U četrdesetak godina proizvedeno je više od 2400 lovaca J-7 (F-7). Tijekom osamdesetih javljale su se zamisli o radikalnoj modernizaciji J-7 (F-7), koja bi uključivala zapadnu avioniku i motor. Nisu realizirane, ali iz njih je proizišao koncept lakog lovca namijenjena izvozu s oznakom FC-1. Kao partner u razvoju pojavio se Pakistan, korisnik velikog broja kineskih lovaca F-7. Njegovo je ratno zrakoplovstvo od novog lovca očekivalo da u budućnosti postane jedan od nositelja flote, a dobio je i domaću oznaku JF-17 Thunder. Za pogon je odabran motor RD-93, koji vuče podrijetlo od motora RD-33 koji koristi i lovac MiG-29. Do danas je pakistanskom zrakoplovstvu isporučeno više od sto zrakoplova. Prema mnogim ocjenama, nudi široke sposobnosti izvršavanja višenamjenskih misija uz prihvatljivu cijenu, a dokazan je i u borbi (sukobi s Indijom). Proizvodnja zrakoplova u Kini počela je 2007., a dosad je

▲
Wang Ang (rod. 1935.), najpoznatiji je među ranim kineskim probnim pilotima. Za vojsku i zrakoplovnu industriju letio je na više od 20 tipova aviona i zaslužan je za njihov razvoj

▶
Vremenska crta sa zrakoplovima, helikopterima i letjelicama razvijenim od 1993. godine kad je osnovana korporacija AVIC

razvijeno više inačica. Najnovija, Block 3, predviđa kacigu s ugrađenim ciljnikom, višenamjenski prikaznik velike površine,IRST senzor i novi AESA radar.

PROBLEM SUPERKRSTARENJA

Kako bi se zadovoljila potreba kineskih snaga za jednomotornim lovcem nove generacije, Chengdu Institut za istraživanje i razvoj br.

611 pokrenuo je sredinom osamdesetih projekt izrade novog aviona, koji će postati poznat pod oznakom J-10. Zamišljen je u prvom redu kao lovački, uz značajke kojima bi se mogao nositi s novim sovjetskim avionima MiG-29 i Su-27, no istodobno je trebao imati značajke jurišnika sposobnog za napade na zemaljske ciljeve. Kad se prvi put pojavio, moglo se čuti da je na di-

Ilustracija: AVIC

Xi'an H-6K najnovija je inačica bombardera temeljenog na dizajnu sovjetskog Tu-16. Zamišljen je u prvom redu kao platforma za lansiranje krstarećih raketa zrak-zemlja i zrak-površina velikog dometa

Foto: PLA

zajn utjecao neostvareni izraelski projekt lovca bombardera Lavi. Iako su poslije potvrđene neke veze među dvama dizajnerima, treba reći da J-10 ima za trećinu veću masu i sukladno tome pokreće ga za trećinu snažniji motor. U sastavu kineskog ratnog i mornaričkog zrakoplovstva više je od 400 tih aviona u brojnim inačicama. Na međunarodnom tržištu AVIC ga predstavlja pod oznakom FC-20. Najnoviji Chengduov zrakoplov, a i trenutačno najzanimljiviji analitičarima, lovac je pete generacije J-20 sa "stealth" značajkama. Prvi njegov let zabilježen je početkom 2011., a već je u operativnoj uporabi nekih postrojbi. Iako su na prvu ruku usporedbe s F-22 neizbježne, treba naglasiti da nisu zamišljeni za jednake zadaće. Slaba točka kineskog aviona ostaju motori, koji ne omogućuju superkrstarenje, tj. krstarenje iznad brzine zvuka. To bi se

trebalo promijeniti uporabom novih mlaznih motora WS-15, koji su razvile i proizvode ih tvrtke Shenyang Aero-engine Research Institute i Xi'an Aero-engine Corporation, obje u sastavu AVIC-a.

VELIKI ZRAKOPLOVI

Za razliku od Shenyanga i Chengdua koji proizvode uglavnom manje lovačke zrakoplove, Xi'an Aircraft Industry Group zadužen je za razvoj srednjih i velikih zrakoplova koji uključuju više tipova bombardera i transportnih aviona. Sjedište je u gradu Xi'anu u središnjoj Kini. Tvrtka je osnovana 1958., a prvi veliki projekt bilo je usvajanje proizvodnje bombardera H-6 razvijenog iz sovjetskog Tupoljeva Tu-16. Proizvodnja je počela 1964., a nekoliko godina poslije avioni počinju ulaziti u operativnu uporabu kineskog zrakoplovstva i mornarice. Do osamdesetih

Foto: Tomislav MESARIC

Transportni Xi'an Y-20 u kratkom je vremenu ušao u operativnu uporabu kineskog zrakoplovstva. U budućnosti bi trebao biti opremljen snažnijim motorima

Foto: Tomislav MESARIC

Iako nisu dospjeli na strana tržišta, lovac Chengdu J-10 (sasvim gore) i lovac bombarder Xi'an JH-7 (gore) uspješni su AVIC-ovi projekti koji su u velikom broju uvedeni u sastav kineskog ratnog i mornaričkog zrakoplovstva

godina proizvedeno je više inačica, koje su uključivale nuklearni bombarder (H-6A), izvidničku inačicu, konvencionalni bombarder i nosač protubrodskih raketa te tankersku inačicu. Nakon kratke stanke razvijene su dvije nove inačice: H-6H (nosač krstarećih raketa) i H-6K, kod koje su originalni kineski motori zamijenjeni snažnijim i ekonomičnijim ruskim motorima D-30 kojima je povećan domet zrakoplova. Ugrađena je i kabina s višenamjenskim digitalnim prikaznicima. Sljedeći je značajni Xi'anov projekt bio originalno dizajniran lovac bombarder JH-7 (*leteći leopard*), pokrenut za moguću zamjenu bombardera H-5 i jurišnih aviona Q-5. Prvotna je želja bila da zrakoplov odgovara zahtjevima i mornarice i zrakoplovstva, no program je zbog toga usporen te je prijetila opasnost od prekida. Sve je promijenio Falklandski rat, u kojem su Argentinci uspješno rabili avione Super-Étendard naoružane protubrodskim raketama Exocet. Kinezi su dali prednost mornaričkoj inačici Leoparda. Za pogon novog aviona odabrani su motori WS-9, zapravo policensijski proizvedeni Rolls-Royceovi Spey Mk 202, koji su ugrađivani u britanske avione Phantom. JH-7 proizvodio se od 1988. do 2017., postao je operativan 1994., no nije prodavan drugim zemljama. Može koristiti cijeli spektar borbenih sredstava: od protubrodskih raketa, vođenih i nevođenih bombi do sustava za elektroničko natovanje. Zrakoplovna komponenta kineske mornarice danas na popisima ima više od sto letjelica.

ISTOČNI HERCULES

Xi'an tijekom osamdesetih počinje surađivati sa zapadnim proizvođačima te proizvodi komponente za avione Boeing (737 i 747), Airbus (320 i 330), ATR te kanadere tvrtke Bombardier. Najnoviji ambiciozni Xi'anov projekt veliki je četveromotorni transportni Y-20, avion u klasi ruskog Iljušina Il-76 i američkog Boeinga C-17 Globemaster, na koji pomalo i podsjeća. Projekt je pokrenut 2006., avion je obavio prvi let u siječnju 2013., a u operativnu uporabu ratnog zrakoplovstva ušao je 2016. godine. Y-20 najveći je i najteži zrakoplov ikad proizveden u Kini, a u njegovu razvoju sudjelovala je i ukrajinska tvrtka Antonov. Serijska proizvodnja uslijedila je na-

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

kon svega tri godine testiranja iako tvrtka nije imala znatnije iskustvo s letjelicama takve veličine. Uskoro se očekuje i nova inačica sa snažnijim motorima domaće proizvodnje WS-20 tvrtke Shenyang. Oni će davati desetak posto veći potisak od sadašnjih D-30KP ruske tvrtke Solovjov i omogućiti punu predviđenu nosivost zrakoplova od 66 tona. U provinciji u kojoj je Xi'anovo nalazi se i sjedište tvrtke Shaanxi Aircraft Industry Group. Osnovana je 1969., a njezin je najznačajniji projekt, aktualan već desetljećima, obitelj transportnih aviona Y-8 i Y-9. Temelj Y-8 bio je sovjetski Antonov An-12BP. Prvi let obavljen je 1974., a iduće je godine poletio prvi Y-8 domaće proizvodnje. Početak proizvodnje Y-8 poklopio se sa završetkom proizvodnje Antonova An-12 u SSSR-u, što znači da je proizvodnja tog *Herculesa Istočnog bloka* nastavljena do danas u obliku moderne inačice Y-9 sa snažnijim motorima. Osim transportnih inačica, avion je proizveden u više od trideset različitih konfiguracija, koje uključuju one za elektroničko ratovanje, rano upozoravanje i nadzor iz zraka, elektroničko izviđanje i elektroničku potporu, elektroničke protumjere, protupodmorničku borbu, psihološko ratovanje i geofizička istraživanja.

I DALJE MiG-21

AVIC proizvodi i više vrsta trenažnih zrakoplova, uglavnom u sklopu svoje tvrtke Hongdu Aviation Industries Group, koja se prije zvala Nanchang Aircraft Manufacturing Corporation. Tvrtka je osnovana 1951., a prvi su zrakoplovi bili trenažni klipni avioni CJ-5 i CJ-6. Jedan od najuspješnijih

Foto: Xinhua via PLA

▲
Veliki amfibijski AVIC AG600 jedan je od najnovijih proizvoda kineske divovske korporacije. Najveće poletne mase 53,5 t, prvi je put poletio u prosincu 2017. Namjena mu je civilno-vojna

proizvoda tvrtke napredni je trenažni avion JL-8 ili K-8 Karakorum. Razvijen je u suradnji s pakistanskim PAC-om (Pakistan Aeronautical Complex), proizvodnja je pokrenuta 1990., a do danas ih je iz hala izišlo više od 500. Većina je operativna u ratnim zrakoplovstvima Kine i Pakistana, no još su na popisima više od deset drugih zrakoplovstava širom svijeta. Najnoviji je napredni mlazni trenažni zrakoplov Hongdu L-15 ili JL-10, koji je prvi put poletio 2006., a razvijen je u suradnji s ukrajinskom tvrtkom Ivčenko-Progres koja

proizvodi i zrakoplovne motore. Jake su strane zrakoplova: navodna sposobnost trenažnih letova pri visokim napadnim kutovima, lako održavanje, životni vijek od 10 000 sati leta, mali troškovi uporabe i velika učinkovitost. Trenažnom zrakoplovu JL-10 izravno konkurira JL-9 ili FTC-2000, koji proizvodi Guizhou Aviation Industry, također dio AVIC-a. JL-9 vuče podrijetlo od kineskih trenažnih inačica aviona MiG-21 pa bi se moglo reći da se taj legendarni avion u Kini na neki način i dalje proizvodi. Zahvaljujući provjerenom dizajnu, njegova je cijena manja u usporedbi s tehnološki modernijim dizajnom aviona L-15. Zrakoplov se nudi i za izvoz u svojoj najnovijoj višenamjenskoj inačici pod oznakom FTC-2000G.

RAST NA SVJETSKOM POPISU

Kineska zrakoplovna industrija od skromnih je početaka do danas prošla dug put. Vodio je od popravaka i slaganja zrakoplova od dijelova izrađenih u inozemstvu, preko proizvodnje aviona za koje je nabavljena dokumentacija i licencija za proizvodnju pa do kopiranja ili reverznog inženjeringa te usavršavanja već

Foto: Tomislav MESARIĆ

Avion za rano upozoravanje i nadzor zračnog prostora KJ-500 razvijen je na osnovi transportnog aviona Shaanxi Y-9

dokazanih dizajna, sve kako bi se dobili zrakoplovi koji će zadovoljiti potrebe kineskih oružanih snaga. Najbolji primjeri zrakoplova koji su rezultat takvog pristupa jesu bombarderi H-6K i transportni zrakoplovi Y-8/Y-9, koji su i danas respektabilne platforme zbog daljnjeg razvoja, ugrađene nove avionike, novih pogonskih sklopova i povećane kvalitete proizvodnje iako su prethodnici iz kojih su razvijeni poletjeli još pedesetih godina. S vremenom je Kina pod okriljem AVIC-a počela razvijati i originalne dizajne, prilagođenije

potrebama svojih oružanih snaga. Zahvaljujući tomu AVIC je dorastao motu koji izražava njegovu misiju, a glasi: jačanje vojske i bogaćenje naroda. To bi se moglo reći i za poslovne rezultate koje AVIC ostvaruje u zadnjem desetljeću. Danas je AVIC jedno od najvećih poduzeća u državnom vlasništvu NR Kine. Ima više od sto podružnica, a čini ga 28 tvrtki u kojima je zaposleno nešto manje od 450 000 ljudi. Osim glavnih poslova, koji uključuju proizvodnju gotovo svih vrsta vojnih i civilnih zrakoplova i helikoptera, kao

Najnovija višenamjenska "G" inačica aviona Guizhou FTC-2000 nudi se kao pristupačna zamjena za J-7 i FT-7, koji vuku podrijetlo još od kineskih inačica aviona MiG-21

HELIKOPTERI I BESPILOTNE LETJELICE

Glavne AVIC-ove tvrtke koje se bave razvojem i proizvodnjom helikoptera jesu Changhe Aircraft Industry Corporation (CAIC) i Harbin Aircraft Industry Group (HAIG). Kao kod aviona, velik je utjecaj imao sovjetski dizajn, a poslije i francuski. Mnogi se današnji projekti provode ili su razvijeni u suradnji s vanjskim partnerima, poput paneuropskog Airbusa, talijanskog Leonarda i ruskog dizajnerskog biroa Kamov. AVIC je prisutan i poznat na tržištu vojnih bespilotnih letjelica i to uglavnom preko tvrtki Chengdu i Guizhou. Najpoznatije su letjelice iz obitelji Wing Loon, koje karakterizira sposobnost letova na srednjim visinama s dugim operativnim doletom. Izvezene su u desetak zemalja, a već su i uporabljene u kinetičkim operacijama. Chengdu je 2016. predstavio i mlaznu bespilotnu letjelicu Cloud Shadow. Djeluje na velikim visinama, a dugi dolet pogodan je za izviđanje i precizne udare. Zanimljivo je da proizvodnja vojnih bespilotnih letjelica u Kini nije koncentrirana samo u AVIC-u kao što je slučaj s vojnim zrakoplovima. Važan je proizvođač takvih letjelica i CASC (China Aerospace Science and Technology Corporation), koja na međunarodnom tržištu konkurira AVIC-u svojim borbenim letjelicama iz obitelji Rainbow (CH-4, CH-5), te mlaznom borbenom letjelicom CH-7.

Foto: Tomislav MESARIC

Bespilotna letjelica Wing Loon I s izloženim vrstama streljiva koje može koristiti u misijama. Od 2009. izvozi se u desetak zemalja, uglavnom bliskistočnih

i istraživanje i razvoj zrakoplovne tehnologije općenito, AVIC se bavi i mnogim drugim djelatnostima. Aktivan je i u sektorima proizvodnje i usluga koji uključuju automobilsku i građevinsku industriju te trgovinu i logistiku. Veliko priznanje stiglo je 2009., kad se prvi put našao na popisu 500 najvećih svjetskih kompanija prema časopisu Fortune, koji se određuje na osnovi visine prihoda. AVIC je tad zauzeo 426. mjesto, no 2019. već je 151. s godišnjim prihodom od 65,5 milijardi dolara, što znači rast za više od deset posto u odnosu na 2018. godinu. To nije sve jer je profit u odnosu na 2018. gotovo udvostručen i iznosi oko 700 milijuna dolara. S takvim rastom ne čini se nemoguće da u idućih deset godina budu ispunjeni i deklarirani ciljevi tvrtke o godišnjem prihodu od 150 milijardi dolara. ■

PROJEKTI ISPRED VREMENA

(XII. DIO)

F2Y Sea Dart jedini je nadzvučni hidroavion ikad napravljen, a imao je stajni trap sa skijama

Foto: National Museum of US Navy

CONVAIR F2Y SEA

DANAS SE NA PROGRAM RAZVOJA LOVAČKOG HIDROAVIONA GLEDA ISKLJUČIVO S PODSMIJEHOM. VEĆ SAMA ČINJENICA DA GA NISU POKUŠALI KOPIRATI NI U SSSR-U DOVOLJNO GOVORI KOLIKO JE SMATRAN ČUDNIM

Istodobno s razvojem strateškog bombardera hidroaviona P6M SeaMaster (v. tekst "Strateški bombarder – hidroavion", HV, br. 580), američka mornarica zatražila je i razvoj lovca presretača, hidroaviona koji će ga čuvati. Krajem četrdesetih godina to se činilo kao ambiciozna zamisao.

Da odmah bude jasno – na tu *genijalnu* ideju nisu došli samo Amerikanci. U isto je vrijeme tvrtka Saunders-Roe (SARO) razvijala za britansku mornaricu lovački hidroavion SRA/1. Ideja o razvoju nastala

je još 1943., kad su se Saveznici mučili s nadzorom nad sjevernim Atlantikom, ali i počeli planirati ofenzivu na Japan. Saunders-Roe uspio je uvjeriti britansko Ministarstvo ratne mornarice da je zamisao o lovačkom hidroavionu odlično rješenje jer bi takav lovac mogao djelovati praktički odasvud, istodobno smanjujući troškove gradnje nosača zrakoplova. Osim toga, nosače se moglo potopiti. No, razvoj se oduljio pa je prvi prototip poletio tek u srpnju 1947. godine. Da skratimo: SRA/1 neslavno je

Mario GALIĆ

Foto: Wikimedia Commons

Uzor za Sea Dart bio je lovački hidroavion SR.A/1 razvijan za britansku mornaricu

propao, čak je proglašen jednim od najružnijih aviona ikad napravljenih.

PODJELA RIZIKA

Da je prvi prototip SR.A/1 poletio koju godinu poslije, možda bi američki admirali uvidjeli koliki je promašaj lovački hidroavion. Ovako su 1948. objavili zahtjev za ponudu lovačkog hidroaviona na turbomlazni pogon, da bi 1950. od njega odustali i zatražili ni više ni manje nego nadzvučni lovački avion koji će djelovati isključivo s morske površine. Razloga za to bilo je nekoliko, a glavni je bio što su slabašni turbomlazni motori davali premali potisak za podizanje takvog aviona s kratke letne palube nosača. Velika brzina otežavala je pilotima pogađanje letne palube tijekom slijetanja. Usto, tadašnji su turbomlazni motori bili prilično nepouzdanji pa su mnogi palubni avioni s pilotima završili u moru. Hidroavion bi i bez motora sletio na morsku površinu te bi pilot tek trebao pričekati da spasioći dođu po njega i letjelicu. Uostalom, netko je trebao braniti P6M SeaMastere. Dodatni je argument bio da i Britanci rade

presretač. Ubrzo se pokazalo da F-102 i F2Y zbog specifičnih zahtjeva uporabe neće moći imati ništa zajedničko.

JEDINSTVEN STAJNI TRAP

Jedina je sličnost između Sea Darta i Delta Dagera uporaba delta krila. Kako bi donekle smanjili ulazak vode u usisnike motora Sea Darta, projektanti su ih morali podignuti na gornju stranu trupa. Na samom početku trebalo je riješiti kako će avion polijetati i slijetati. Naravno, klasični stajni trap s kotačima nije dolazio u obzir. Isto tako, zbog prevelikog otpora zraka trup nije mogao dobiti uobičajenu formu hidroaviona. Projektanti su trebali naći potpuno novo rješenje

Unatoč tomu što je neslavno završio, Convairov je proizvod ostao jedini hidroavion koji je uspio probiti zvučni zid

Foto: San Diego Air & Space Museum

DART

takav projekt pa valjda onda nešto i vrijedi. Tvrtka Convair predložila je da se novi lovački avion izgradi na osnovi njezina lovca presretača F-102 Delta Dagger, koji je u tom trenutku još bio na crtačim stolovima. Ratnoj mornarici učinilo se zgodno što će rizik i troškove podijeliti sa zrakoplovstvom pa je u siječnju 1951. prihvatila Convairov prijedlog i dodijelila mu oznaku XF2Y-1 Sea Dart. X ispred F značilo je da je riječ o eksperimentalnom avionu, iako se mornarica nadala da će na kraju dobiti uporabljiv

koje neće stvarati preveliki otpor zraka koji bi avion sprečavao da leti brže od zvuka. Odgovor je pronađen u rješenju koje su njemački projektanti primijenili na raketnom lovcu presretaču Messerschmitt Me 163 Komet i bombarderu Arado Ar 234 Blitz. Dakle, Nijemci su koristili skije kako bi što više smanjili poletnu masu, a to su željeli i njihovi kolege u Convairu. Skije su se mogle i uvući u trup te tako smanjiti otpor zraka. Tijekom polijetanja i slijetanja izvučene su osiguravale podizanje nosa i tako dodatno smanjivale mogućnost polijevanja turbomlaznih motora morskim vodom. Vjerojatno nije potrebno naglašavati da je Sea Dart jedini američki lovački avion koji je koristio skije kao stajni trap.

Za pogon su odabrani Westinghouseovi turbomlazni motori s naknadnim izgaranjem XJ46-WE-02

pojedinačnog potiska 26,68 kN. Dva motora trebala su avion dug 16 m, raspona krila 10,26 m i najveće poletne mase 9750 kg potjerati do brzine tek nešto veće od brzine zvuka.

Ratna mornarica je, da bi pokazala koliko vjeruje u projekt, i prije nego što je prvi prototip bio dovršen naručila četiri predserijska YF2Y-1 te 16 serijskih F2Y-1. Osnovu avionike trebao je činiti radar AN/APS-50. Naoružanje se trebalo sastojati od četiriju topova kalibra 20 mm i nevođenih raketa zrak-zrak FFAR. Zanimljivo bi bilo vidjeti kako bi projektanti riješili problem smještaja FFAR-a zbog toga što se nisu mogli ugraditi potkrilni nosači. Vjerojatno bi ih stavili u trup.

I NAJMANJI VALOVI SMETAJU

Prvi je prototip dovršen prije nego što su motori XJ46-WE-02 bili spremni za ugradnju pa su ugrađeni Westinghouseovi turbomlazni motori J34-WE-32 znatno manjeg potiska (15,11 kN). No, i toliki bio je dostatan za prva testiranja glisiranja. Uzimajući u obzir jedinstvenu formu i način uporabe, stabilnost aviona na valovima bila je veća nepoznanica nego njegovo ponašanje u zraku. Testovi plovnosti počeli su sredinom prosinca 1952., a prvi let obavljen je 9. travnja 1953. godine.

Čak i kad je morska površina bila potpuno mirna, polijetanje i slijetanje sa skijama izazivalo je velike vibracije i nestabilnosti te su i najmanji valovi dovodili do opasnog poskakivanja aviona. Taj je nedostatak donekle riješen redizajnom skija i cijelog sustava stajnog trapa, ali do kraja je ostao velik problem. Iako ulazak mora u usisnike nije nikad prouzročio gašenje motora, stalna izloženost morskoj vodi izazivala je koroziju te su stoga bili još nepouzdaniji.

Krajem 1953. ugrađeni su izvorno predviđeni motori XJ46-WE-02, no nisu donijeli znatnije poboljšanje, prije svega jer nisu mogli isporučiti obećanih 26,68 kN potiska. Osim toga, trošili su goleme količine goriva. Tim je motorima bio opremljen Voughtov lovački avion F7U Cutlass, koji su piloti nazvali Gutless (kukavički), jer su motori davali premali potisak i pili previše goriva. Američka ratna mornarica zbog svega je naveđenog zaključila da nema svrhe trošiti novac na izradu drugog prototipa, nego je od Convaira zatražila da počne izradu prvog predserijskog YF2Y-1 (135762). Istodobno je počela potraga za jačim i ekonomičnijim turbomlaznim motorom. Letna testiranja počela su početkom 1953., a trećeg kolovoza te godine u blagom je poniranju probio brzinu zvuka i tako postao jedini hidroavion kojem je to uspjelo. Mornarica je, usprkos tomu, odlučila obustaviti program. Već u prosincu 1953. otkazano je deset serijskih primjeraka, a otkazivanje preostalih šest uslijedilo je u ožujku iduće godine.

PODLISTAK

JAVNO ISMIJAVANJE

A onda se 4. studenog 1954. u zaljevu San Diega u najgorem mogućem trenutku srušio YF2Y-1. Nesreća se dogodila tijekom demonstracijskog leta organiziranog za admirale i generale, i što je bilo još puno gore, desetak novinara. Fotografije nesreće našle su se na naslovnicama doslovno svih tiskovina u SAD-u s vrlo grubim, pa i ružnim komentarima. Nakon toga mornarica nije imala drugu opciju nego otkazati sve na-

ručene Sea Dartove. Convair je pokušao spasiti program prijedlogom da se umjesto dvaju motora J46 ugradi jedan Pratt & Whitneyjev J75 potiska 66,71 kN, no i tako neobičan projekt postao je nakon nesreće predmet ismijavanja pa mu nije bilo spasa.

Usprkos otkazivanju, drugi YF2Y-1 prvi je put poletio u ožujku 1955., tek toliko da Convair ima opravdanje za naplatu troškova njegove gradnje. Avion je već idućeg mjese-

ca završio u spremištu. Zbog naplate ugovora Convair je dovršio treći i četvrti YF2Y-1, no oni nikad nisu letjeli, nego su odmah smješteni u spremišta. Prvi YF2Y-1 nastavio je letjeti sve do jeseni 1957., ponajviše kako bi se na njemu testirala nova rješenja skija i stajnog trapa iako je bilo jasno da je cijeli koncept nepovratno uništen.

Danas se na program razvoja lovačkog hidroaviona gleda isključivo s podsmijehom. Već sama činjenica

da ga nisu pokušali kopirati ni u SSSR-u dovoljno govori koliko je smatran čudnim. U njega su vjerovali još jedino u Convairu, koji je, naravno neuspješno, još godinama Pentagonu i mornarici nudio podjednako čudne projekte. Vjerojatno najčudniji bio je strateški bombarder koji je u osnovi bio prilično povećan Sea Dart. Kao da to nije bilo dovoljno, Convairovi su projektanti namjeravali ugraditi nuklearni pogon. ■

Trenutak tragičnog pada prototipa XF2Y-1 kod San Diega 4. studenog 1954., kad je poginuo probni pilot Charles E. Richbourg

Josip BULJAN

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

Foto: Mladen ČOBANOVIĆ

HRVATSKI BANOVİ

RIJEČ BAN U HRVATSKOJ POVIJESTI IMA VELIKO ZNAČENJE I OZNAČAVA VRLO VISOKU DRŽAVNU FUNKCIJU. PRVI SE PUT SPOMINJE U RANOM SREDNJEM VIJEKU I UPOTREBLJAVA SE SVE DO POČETKA DRUGOG SVJETSKOG RATA. TIJEKOM DUGOG NIZA STOLJEĆA I PROMJENOM POVIJESNIH RAZDOBLJA I OKOLNOSTI NJEZINO ĆE SE ZNAČENJE STALNO MIJENJATI

Smatra se da se titula bana u uporabi u hrvatskom jeziku pojavila u doba ranog srednjeg vijeka. Na koji je način sama riječ ušla u uporabu na naše područje etimološka je nepoznatića, stoga postoje samo pretpostavke. Premda neki jezikoslovci smatraju da se radi o nekoj ilirskoj izvedenici, većina njih pretpostavlja da riječ ban najvjerojatnije potječe od monogolsko-turske riječi bajan, koja označava poziciju visokog vojnog zapovjednika. Povjesničari većinom tvrde da se ona

Od desetina ljudi koji su tijekom stoljeća nosili bansku dužnost i čast, Josip Jelačić ostao je najpoznatiji, praktički je njezin simbol. Njegov lik uvijek je na spomeniku Antona Dominika Fernkorna (1813. - 1878.)

na hrvatskim prostorima ustalila od provale Avara, od kojih je ona vjerojatno i preuzeta. U povijesnim dokumentima naziv ban prvi se put spominje u doba hrvatskih narodnih vladara. Tad je naziv označavao visokog kraljevog dužnosnika kojem je kralj na upravu davao pojedina područja tako da je ban praktički bio produžena vladareva ruka. Kao nagradu za svoju službu najčešće je dobivao zemlju na uživanje, ona je u srednjem vijeku bila odraz imućnosti. Nerijetko je ban na kraljev

zahtjev okupljao i vojsku sa svojem upravnom područja.

KRALJEV PREDSTAVNIK

U ranom srednjem vijeku ban Hrvat najviše se spominje kao upravitelj tadašnjih županija Like, Gacke i Krbave. Banovi su za vrijeme narodnih vladara sve više preuzimali bitnu političku ulogu u hrvatskom kraljevstvu, često sudjelujući u samom odabiru vladara pa čak i mijenjajući pojedinog kralja u odsutnosti. Tako je titula bana u

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

jednom trenutku imala ulogu kraljeva zamjenika i suvladara. Ulaskom Hrvatske u personalnu uniju s Ugarskom u XII. stoljeću banovi su samo djelomično izgubili na svojoj važnosti. Dobili su ulogu kraljevih predstavnika na našem području od Drave do Jadrana čime su postali zakonski predstavnici hrvatskog naroda u novostvorenoj državnoj zajednici. U to vrijeme titula bana javlja se i na prostoru Bosne, gdje će ban s vremenom dobiti posve samostalnu ulogu praktički neovisnog vladara. Početkom XIII. stoljeća titula bana na hrvatskom području podijelit će se na dva dijela. Jedan ban bio je zadužen za upravljanje srednjom i južnom Hrvatskom pa je dobio naziv primorski ban, dok je drugi upravljao sjevernim dijelom Hrvatske i nazivao se ban cijele Slavonije. Pojedini povjesničari smatraju da je primorski ban bio podređen slavonskom. To, prema njima, potvrđuju okolnosti nakon završetka mongolske provale kad je ponovno trebalo obnoviti posjedovne odnose, a tu je slavonski ban imao jači utjecaj.

NASLJEDNA ČAST BRIBIRSKIH

Slabljenjem kraljevske moći krajem XIII. i početkom XIV. stoljeća titula bana dobila je novo značenje. Velike zasluge za to ima Pavao I. Bribirski (oko 1245. - 1312.) koji je iskoristio neprestane borbe za hrvatsko-ugarsko prijestolje i podignuo bansku titulu na novu razinu. Zahvaljujući tome što su sukobljene strane bile ovisne o njegovoj pomoći uspio je isposlovati da banska čast postane nasljedna. Tad je bansku titulu zamijenio novim nazi-

Vojskovođu Krstu Frankopana (rođen oko 1482.) hrvatsko-slavonsko-dalmatinskim banom 1527. imenovao je Ivan Zapolja. Umro je iste godine od rana zadobivenih u borbi s Turcima

Romantizirani prikaz krunidbe kralja Zvonimira na slici Ferde Quiquereza (1845. - 1893.). Prije nego što je stupio na tron taj je narodni hrvatski vladar bio ban u slavonskom dukatu

Wikimedia Commons

Ilustracija: Velimir VUKIČIĆ

vom – ban Hrvata. Nasljednost banske časti u hrvatskim zemljama ukinuta je tek sa slomom Pavlova sina Mladina II. Bribirskog (oko 1275. - 1341.) u Bitki kod Blizne 1322. (v. tekst *Mladin II. Bribirski*, HV 572). Taj potez povukao je kralj Karlo I. Robert (1288. - 1342.), i zatim opet uspostavio dvije titule, hrvatsko-dalmatinskog i slavonskog bana.

Krajem XV. stoljeća ponovno dolazi do ujedinjenja banske vlasti za čitavo hrvatsko područje, premda su dužnost ponekad obnašale i dvije osobe. Banovi su posebno veliku ulogu imali za vrijeme osmanlijskih napada tijekom XVI. stoljeća kad su, poput bana Petra Berislavića (1475. - 1520.), bili jedni od najzaslužnijih osoba za obranu, ne samo naših prostora već i cijele Europe, šireći spoznaju o važnosti ujedinjenja cijele kršćanske Europe u zaustavljanju osvajača. Tijekom tog burnog XVI. stoljeća ban je na našim prostorima često imao ulogu potkralja, a birao ga je kralj na prijedlog Hrvatskog sabora. Titulu su mogli dobiti samo plemići koji su imali stalno boravište i posjedovali zemlje na hrvatskom području.

KRALJEVO MARGINALIZIRANJE

Za vrijeme vladavine Habsburgovaca, koja je počela 1527., banska je vlast izgubila na značaju, prije svega zbog toga što austrijski vladari nisu htjeli dopustiti da titula bana ima velik utjecaj na hrvatskim područjima. Neki dijelovi poput Vojne krajine izuzeti su od banske časti, a na ostalom području uloga bana svedena je gotovo na simboličnu bez nekih pretjerano bitnih ovlasti. Kralj je imao pravo biranja bana, a Sabor ga je, za razliku od prije, samo potvrđivao. Ban više nije osobno dobivao zapovijedi i naloge od kralja nego mu ih je kralj prvo uručivao preko Ugarske dvorske kancelarije, a s vremenom preko Dvorske kancelarije u Austriji ili Dvorskog ratnog vijeća. Sve banove odluke morao je prije provedbe potvrditi i odobriti kralj. Zbog takve politike centralizacije pojedini hrvatski banovi, među kojima treba istaknuti Nikolu VII. Zrinskog (1620. - 1664.) i njegovoga brata Petra IV. Zrinskog (1621. - 1671.), sukobljavali su se s austrijskom vlasti (v. tekst *Urota zrinško-frankopanska*, HV 581). Ukidanjem hrvatskog staleškog

Arhiva Hrvatskog vojnika

Pavao I. Bribirski zaslužan je što je banska čast privremeno postala nasljedna

sabora 1848. titula bana ponovno je doživjela promjene. Promjenom društvene slike ban je sad trebao svoju dužnost vršiti u skladu sa zahtjevima cjelokupnog naroda. Upravljao je zajedno s vladom i imao obvezu sazivanja Sabora jednom godišnje. U tom je razdoblju bansku čast svojim djelovanjem na viši značaj podigao ban Josip Jelačić (1801. - 1859.), koji je imao jednu od ključnih uloga u slamanju revolucije u Ugarskoj. Za vrijeme svojeg banovanja uspio je sjediniti ulogu bana s ulogom vrhovnog vojnog zapovjednika Vojne krajine te guvernera Rijeke i Dalmacije. Usprkos jačanju titule bana nije došlo do spajanja svih tih službi na ustavnoj razini, a nakon smrti bana Jelačića i još više Hrvatsko-ugarskom nagodbom 1868. godine položaj bana je

smanjen. Gotovo u potpunosti gubi značaj i utjecaj nakon što je odlučeno da će bana imenovati kralj na prijedlog ugarskog ministra predsjednika.

ODRAZ DRŽAVNOSTI

Nakon tih događaja, osim rijetkih dobrih primjera poput bana pučanina Ivana Mažuranića (1814. - 1890.) koji je u mnogo čemu modernizirao Hrvatsku, na bansku su čast bile izabrane osobe vjerne ugarskoj vlasti koje nisu vodile računa o hrvatskim interesima. Primjeri su bili Levin Rauch (1819. - 1890.) i pogotovo Karoly Khuen-Héderváry (1849. - 1918.) koji nije prezao niti od nasilja kako bi u Hrvatskoj ojačao ugarski utjecaj.

Nakon Prvog svjetskog rata i ulaska Hrvatske u novu državopravnu zajednicu titula bana gotovo je zamrla. Vidovdanskim ustavom 1921. godine Kraljevina SHS podijeljena je na banovine, a ban je postao običan državni činovnik, ovisan o željama vlasti. Zadnji put titula bana u hrvatskoj se povijesti javlja i ima na važnosti 1939. kad je uspostavljena Banovina Hrvatska. Ulogu bana obnašao je Ivan Šubašić (1892. - 1955.), koji je do 1941. i kapitulacije Kraljevine Jugoslavije imao veliku neovisnost u donošenju odluka, iako je politički morao račune podnositi kralju i Saboru. Titula bana, više od deset stoljeća, imala je različite uloge i značaj u hrvatskoj povijesti. Ono što je zajedničko svim tim vremenima jest da je banska čast na neki način uvijek odražavala neki oblik neovisnosti i državnosti Hrvatske u svim državnim zajednicama u kojima se nalazila. ■

Ivan Mažuranić bio je poznat kao ban pučanin. Njegova bista, djelo kipara Rudolfa Valdeca, stoji na zagrebačkom Zrinjevcu

Foto: Domagoj VLAHOVIĆ

U prethodnom broju Hrvatskog vojnika navedeni su izvori o sukobu između ARBiH i HVO-a u lipnju 1993., u kojima je ARBiH iskoristila vojnike islamske vjere u redovima HVO-a, te podaci o namjeri ARBiH da osvoji središnju Bosnu. Da bi se takva namjera opravdala, trebalo je HVO i vodstvo hrvatskog naroda u BiH, ali i hrvatsku vlast u Zagrebu, prikazati kao napadača i "krivca" za sukob s ARBiH. Dakako, trebalo je zajednice koje su Hrvati utemeljili u BiH prikazati kao nezakonite, odnosno kao okupacijske tvorevine.

sustava". U okolnostima kad je vlast u Sarajevu javno priznala da "nije u mogućnosti zaštititi samu sebe" od unutarnje i vanjske (srpske) agresije, samorganiziranje Hrvata radi obrane bila je nužna reakcija. Naime, snage Srba iz Hrvatske, tzv. martićevci, već su iz Knina upadale u BiH, primjerice na područje sela Uništa u svibnju 1991., gdje su maltretirali hrvatsko stanovništvo, te u Bosansko Grahovo i Drvar, gdje su postrojavanjem u lipnju 1991. demonstrirali namjeru brisanja granice između "SAO Krajine"

Činjenica da su Hrvati u BiH opstali uglavnom ondje gdje se uspio održati i HVO, koji je zaslužan što srpske snage 1992. nisu zauzele još veći dio BiH, najbolje govori o njegovim zaslugama za opstojnost Hrvata u BiH, ali i u obrani cjelovitosti BiH. S obzirom na to da je prostor RH i BiH u Domovinskom ratu bio jedinstveno ratište, ne smije se zanemariti ni uloga HVO-a u obrani Republike Hrvatske, te doprinos postrojbi HVO-a u operacijama hrvatskih snaga kojim je oslobođen okupirani teritorij RH.

i Hercegovine sudjelovale u agresiji na Republiku Hrvatsku. Predsjedništvo je istog dana (8. travnja) proglasilo stanje neposredne ratne opasnosti i proširilo je Predsjedništvo SR BiH za tri mjesta, sa zapovjednikom TO-a, ali ne i HVO-a. Hrvatski predstavnici odbijali su prihvatiti da na sjednicama Predsjedništva sjedi, kao ravnopravni član, zapovjednik TO-a BiH, a da nema zapovjednika HVO-a. Formiranje TO-a na sjednici Predsjedništva BiH od 8. travnja izazvalo je konfuziju među Hrvatima, jer je novi TO formi-

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

PRILOZI ZA RAZUM SUKOBA ARBiH

Hrvatska zajednica Herceg Bosna osnovana je, u skladu s odredbama Ustava BiH i iz nužde, kad je postalo očito (nakon što su srpske snage početkom listopada 1991. spalile etnički hrvatsko naselje Ravno u istočnoj Hercegovini) da vlast u Sarajevu nije mogla zaštititi hrvatski narod od velikosrpske agresije. Hrvatska Republika Herceg Bosna osnovana je u skladu s planovima međunarodne zajednice o unutarnjoj podjeli BiH, nakon što je započeo muslimansko-hrvatski sukob u BiH.

Jednako tako, i HVO je 8. travnja 1992. utemeljen iz nužde, radi obrane od velikosrpske agresije u trenucima "nemoći legalne vlasti RBiH, a posebno raspadom njenog obrambenog

i "Bosanske krajine" i iznudili iskrenu reakciju Alije Izetbegovića 9. i 10. lipnja u medijima, da BiH "u ovom trenutku nije u stanju izaći na kraj sa sve žestocim unutarnjom i vanjskom agresijom", odnosno da se BiH "ne može oduprijeti agresiji" i da "nije u mogućnosti zaštititi samu sebe": "Izloženi smo unutrašnjoj agresiji kao što je to u Bileći i Trebinju, a s druge strane dolazi nam agresija izvana. Mi se za takvo nešto nismo spremali. U Bosni i Hercegovini spremali smo se za demokratsku političku borbu, a nikako za oružanu borbu." (*Kronologija rata 1989.-1998., Hrvatska i Bosna i Hercegovina*, Hrvatski informativni centar, Zagreb, 1998., 57, 65-67).

Istog dana kad je formiran HVO, Predsjedništvo SR BiH usvojilo je Uredbu o rasformiranju Republičkog štaba TO-a i uspostavi Štaba Teritorijalne obrane Republike Bosne i Hercegovine, što znači da je izvršena promjena samo na vrhu piramide i to samo u personalnom pogledu. Teritorijalna obrana nastavila je biti glavna formalna oružana snaga BiH, što je imalo negativan učinak na stanovništvo, pogotovo hrvatsko, imajući u vidu da je Teritorijalna obrana prethodno bila podređena JNA, da je upravo JNA 1990. razoružala TO u Hrvatskoj i 1991. na području BiH gdje su Hrvati i Muslimani bili većinsko stanovništvo, te da su snage TO-a iz Bosne

ran, a stari je okupirao BiH i prije toga sudjelovao u napadu na Republiku Hrvatsku, te jer se na sjednici Predsjedništva koja je, s prekidima, trajala od 4. do 8. travnja 1992., tražila i pomoć "JNA u rješavanju situacije u Republici". Iste JNA koja je do tada okupirala gotovo trećinu Republike Hrvatske te počinila zločine nad Hrvatima i razorila brojna hrvatska naselja. No, ne samo zbog toga, već i zbog činjenice da su odlukom Alije Izetbegovića, 27. svibnja 1992., od 44 imenovana zapovjednika TO-a, njih 43 bili Muslimani (jedan je bio Srbin), a niti jedan Hrvat, Hrvati su smatrali da je toga 8. travnja u Sarajevu formirana Teritorijalna obrana samo za Muslima-

ne. HVO je predložio formiranje zajedničkog zapovjedništva, ali muslimansko vodstvo u početku prijedlog nije prihvaćalo. U reakciji HVO-a na odluku Predsjedništva i Vlade Republike Bosne i Hercegovine o objedinjavanju svih naoružanih snaga na teritoriju Republike Bosne i Hercegovine, od 9. travnja 1992., među ostalim je navedeno: "HVO je u načelu suglasan sa ovom odlukom, ali inzistira na poštivanju međunarodnih i unutarnjih okolnosti glede njezine realizacije... Na unutarnjem planu HVO je oblik samoorganizacije hrvatskog i muslimanskog pučanstva na teritoriji Hrvatske zajednice općina Herceg-Bosne... HVO je organiziran kao jedini mogući

žera HVO-a, mogu ući u sustav obrambenih snaga suverene Bosne i Hercegovine. Na tim načelima predlažemo daljnje dogovore na konsolidaciji i organizaciji obrane zajedničke nam države Bosne i Hercegovine." HVO nije prihvatio kompromitirani naziv Teritorijalna obrana, no njegove odluke ne pokazuju nepriznavanje nadležnosti tijela BiH. HVO je već 10. travnja 1992. poslao prijedlog Predsjedništvu BiH za uspostavu zajedničkog zapovjedništva za obranu BiH, ali Izetbegović nikad to pitanje nije stavio na dnevni red sjednice Predsjedništva. Prije nego što je formiran HVO, jedan od vodećih hrvatskih političara u BiH Mate Boban predložio je muslimanskom vodstvu u

čak da je već od prije postojalo opredjeljenje da se brane samo općine s muslimanskim stanovništvom, a ne cijela Bosna i Hercegovina. Naravno, taj je broj isti broju općina koje su dale lojalnost novom Štabu TO-a, formiranom 8. travnja 1992. u Sarajevu. Na svojoj je sjednici održanoj u Širokom Brijegu 4. lipnja 1992., Predsjedništvo HDŽ-a BiH, uz odavanje priznanja HVO-u na otporu srpskoj agresiji, odlučilo: "...predložiti će Predsjedništvu i Vladi BiH da se dosadašnji naziv Teritorijalna obrana BiH zamijeni nekim drugim, što bi bolje odgovaralo. Predložen je, primjerice, naziv – "Republičko vijeće obrane". No, predsjedništvo Republike BiH 23. lipnja

pravnim s ostalim obrambenim komponentama poput Zelenih beretki, Patriotske lige ili TO-a. Uostalom, ni Predsjedništvo BiH u početku, osim Samostalnog bataljuna, nije formiralo jedinice i brigade u Hercegovini, jer je u potpunosti prihvaćalo ulogu HVO formacija na tom području. Kao i u Posavini, gdje je HVO djelovao u masovnijem obliku. Legalnost HVO-a potvrđuju i odluke muslimanskih predstavništva u Mostaru, Maglaju, Gornjem Vakufu..., kojima je obrana tih područja prepuštena HVO-u. Prema tome, odluka o formiranju HVO-a bila je priznata kao legalna, što *implicite* potvrđuje i Odluka Predsjedništva RBiH od 20. lipnja 1992., o proglašenju ratnog stanja, kojom se priznaju

MIJENJANJE UZROKA I HVO-A U BiH (IV. DIO)

odgovor na teror, pokolje, protjerivanje (preko 130.000 ljudi), spaljena i uništena sela... Štitio je cjelokupno stanovništvo HZ HB bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost, o čemu svjedoči i činjenica da s tog područja nitko nije iseljavao pod prinudom. Cjelokupnom svojom aktivnošću HVO dokazuje da je za samostalnu i suverenu BiH, suverenu državu suverenih naroda... na konferenciji u Bruxellesu dogovoreno je da suvereni narodi BiH imaju svoje Vlade i vlastite obrambene snage... Iz svega ovoga slijedi da su formacije HVO legitimni oblik teritorijalne obrane Hrvatske zajednice općina Herceg-Bosne, te jedino takve formacije, pod zapovjedništvom Glavnog sto-

Sarajevu formiranje Hrvatsko-muslimanskog vijeća obrane, ili Muslimansko-hrvatskog vijeća obrane, ali ono nije reagiralo. Muslimanskom vodstvu u Sarajevu bila je prihvatljiva samo opcija po kojoj bi se HVO bezuvjetno podredio Štabu TO-a u Sarajevu. Zapovjednik Teritorijalne obrane BiH Hasan Efendić poslao je 14. travnja 1992. godine planove obrane u 73 općine s isto toliko zapovjednika, bez konzultacija s ministrom obrane Hrvatom Jerkom Dokom, ostavljajući dakle više od 30 općina da se brinu same za sebe. Taj se broj podudara s brojem od 73 općine nazočne na konstitutivnoj skupštini muslimanske SDA 1990. godine, što navodi na zaklju-

1993. odabralo je drugačiji naziv: "Mijenja se naziv 'Teritorijalna odbrana Republike Bosne i Hercegovine', u naziv 'Armija Republike Bosne i Hercegovine' i organizuju se oružane snage Republike Bosne i Hercegovine." (preuzeto iz: Jadranko Prlić, *Prilozi za povijest Hrvatske Republike Herceg Bosne*, I-III, Mostar - Zagreb, 2017., knjiga I, 311-316). Odluka zapovjednika HVO-a od 6. svibnja 1992., o organizaciji jedinstvene obrane na području općine Jablanica, koja uključuje "TO, HVO, Zelene beretke, ne prejudicirajući buduća politička rješenja", pokazuje da je hrvatsko vodstvo u BiH smatralo HVO dijelom zajedničkih oružanih snaga Bosne i Hercegovine, jednako-

sve oružane formacije koje brane Republiku. Sve navedene činjenice iznimno je važno naglasiti u okolnostima kad dio vodstva Bošnjaka – muslimana u BiH pokušava nametnuti tezu da je Armija RBiH bila "jedina legalna vojna sila koja je branila BiH od agresorskih vojski", kako je nedavno (kolovoz 2019.) u svojem govoru u Bužimu rekao Šefik Džaferović, jedan od dvojice, od Bošnjakamuslimana izabranih članova Predsjedništva BiH. Upravo izvori potvrđuju da to nije točno i da je i HVO bio "legalna vojna sila koja je branila BiH od agresorskih vojski". Uostalom, i u brigadama HVO-a protiv srpskih snaga u BiH borio se i ginuo i znatan broj Muslimana. ■

DOMOVINSKI RAT

BRAC

Kako bi se trajno promicale i očuvale vrijednosti Domovinskog rata te prenijele na mlađe generacije, Ministarstvo hrvatskih branitelja objavilo je ove godine prvi put javni poziv za kratku priču s temom iz Domovinskog rata. Pozvani su srednjoškolci da u formi kratke priče ožive svoj doživljaj Domovinskog rata, opisu ratni trenutak o kojem su slušali, osobu koju su upoznali...Pristigle su 94 priče iz brojnih srednjih škola Republike Hrvatske, a stručno povjerenstvo odabralo je sedam najboljih. Nagrade su im uručene u prigodi Dana pobjede i domovinske zahvalnosti i Dana hrvatskih branitelja te 24. obljetnice VRO Oluja na Kninskoj tvrđavi, a u idućih nekoliko brojeva Hrvatskog vojnika objavljuivat ćemo nagrađene priče.

Treću nagradu osvojila je priča Core Borković, Braća u rukama, učenice 2. razreda IV. gimnazije iz Zagreba.

Kvartovski kafić "Žac" ispunili su snažni zvukovi negodovanja dok je mali zdepasti televizor u kutu prostorije prikazivao vijesti dana: "Štab Vrhovne komande JNA uputio je prijatelju Republici Hrvatskoj da će "za svaki napad i osvojeni objekt JNA" uslijediti uništenje jednog civilnog vitalnog objekta Republike Hrvatske..." "Ti odvratni gadovi ničeg se ne srame," glasno izjavi Krešimir uz bahati "Pff!" na kraju kako bi naglasio svoju ljutnju. "Kaj se živciraš, Krešo?" dobaci Goran u svojem uobičajenom ležernom tonu, no ni on nije mogao ostati ravnodušan u ovoj situaciji.

"Gogi, daj šuti, u pravu je, ovo fakat više nije normalno," prekine ga Mirko, već iznerviran Goranovim podbadanjima Kreše.

"A kaj da mi napravimo?" zauzme se Goran, iako je već znao koji će odgovor dobiti.

"Kaj da napravimo?!" zadere se Krešo i ustane iz stolca skoro prolivši netaknute krigle Žuje, "Ja kažem da odma odemo do stožera i prijavimo se za službu."

"Moja stara bi poludila," žalosno komentira Ante, "nemrem sam tak otić."

"Daj odrasti Prlja, punoljetan si, mama ti nema kaj govorit kaj ćeš delat," dobaci Gogi.

"Nećemo odma otić, prvo sve sredimo ovdje sa starcima, stanom i ostalo pa za nekih tjedan dana svi skupa odemo se prijavit, može?" kaže Mirko i svi njegovi prijatelji se slože.

Kristijan, koji je mirno promatrao situaciju zaključio: "Dečki, postajemo braća po oružju!"

"Braća po oružju! Braća po oružju! Braća po oružju!" počne uzvikivati skupina mladića te im se pridruži i ostatak kafića.

Mladi domoljubi, sigurni u svoju odluku da postanu članovima Hrvatske vojske, počeli su se pripremati za odlazak. Ante, sin jedinac samohrane majke, bio je nesiguran u odlazak na bojište. Znao je da će, ako pogine u ratu, ostaviti svoju majku potpuno samu, uostalom, nije baš bio fizički spreman poput svojih prijatelja koji su svi radili zahtjevne fizičke poslove i vježbali u slobodno vrijeme. Na kraju je ipak odlučio poći kako ne bi bio izostavljen iz društva. Govorio si je da odlazi kako bi majci, koja je radila dvije smjene dnevno u dućanu kako bi zadržala svoju malu kuću na rubu grada, osigurao bolji život. Ratne će veterane sigurno poštivati pa će time i život biti lakši. Kada je svoje planove ispričao majci, ona nije progovorila ni riječi. Samo je blijedo zurila u njega nekoliko neugodnih sekundi te je otišla raditi u vrtu. Krešimirovi su roditelji bili iznimno ponosni na svoga sina-budućeg vojnika. Od početka rata pričao je kako će pristupiti vojsci, no oni mu nisu vjerovali jer je uvijek puno pričao, a malo radio. Njihov je sin napokon odlučio raditi nešto važno. Goran je odlučio ne javiti se roditeljima.

Nikada nije imao dobar odnos s njima pa ih valjda neće zanimali ni njegovi najnoviji pothvati, koliko god rizični oni bili. Mirko i Kristijan bili su najbolji prijatelji još od osnovne škole. Nosili su jednake lancice s križevima te su, kada su postali punoljetni, dali tetovirati jednake isprepletene šake na lijevoj ruci uz natpis "brat". U međuvremenu su se i njihovi roditelji

počeli međusobno družiti te su dvojica prijatelja smatrali prikladnim sazvati zajednički "obiteljski sastanak" na kojemu će reći roditeljima kako odlaze boriti se za svoju domovinu. Roditelji su u početku bili neugodno iznenađeni te su počeli prigovarati, no njih su ih dvojica uvjerali kako je služba njihova dužnost. Majke su im pripremile čistu odjeću i još gomilu drugih stvari koje "bi im mogle zatrebat", no mladići su uzeli samo ono najosnovnije. Oni su sada bili vojnici, a vojnicima nije potrebno puno stvari. Oprostili su se od djevojaka (oni koji su ih imali) te od ostalih prijatelja koji su ih uvjerali kako će se i oni uskoro ići boriti.

Jednog su prohladnog lipanskog jutra napokon otišli do stožera za novačenje u Španskom. Dočekao ih je veliki red odlučnih mladića poput njih samih te na kraju starija gospođa koja ih je uputila do obučnog centra MUP- a gdje su prvi puta u ruke primili oružje.

U tramvaju na putu prema centru zapjevali su domoljubne pjesme najglasnije što su mogli. Upućeni su im prijekorni pogledi nekolicine starica, no većina im se tramvaja pridružila u pjesmi. Stariji čovjek s velikim podočnjacima poredao ih je u liniju i počeo glasno govoriti: "Ovo je AK-47, poznat kao "Kalašnjikov" ili "Kalaš". On vam je novi najbolji prijatelj. On će vam spasiti život. Mladi ste, razuzdani i niste pravilno disciplinirani. Ovdje ćete uz taktike i baratanje oružjem naučiti i slijediti naredbe te iskazivati poštovanje prema svojim nadređenima. Vaša obuka bit će kratka jer nam Neprijatelj ne daje vremena za temeljito poučavanje. Savjetujem vam da dobro zapamtite što ste ovdje naučili, to će vam spasiti život."

Predani su u ruke svojih instruktora. "AK-47 automatsko je jurišno oružje, kompaktan je, gađa na pristojnu udaljenost, snažan je i sposoban za mijenjanje načina pucanja: automatski, poluautomatski, a postoji i opcija namještanja na način da je potrebno repetirati nakon svakoga metka," objasnio je jedan od instruktora. Zbog nedostatka vremena, dobili su samo osnovne informacije o korištenju i čišćenju oružja te o taktikama borbe, napada, obrane i povlačenja. Ako nisu učili, radili su zahtjevne kondicijske vježbe prilagođene svim mogućim terenima. Već su ih par dana kasnije, 19. listopada, strpali na vozila s kojima su ih prebacili do Karlovačko-kordunskog bojišta, u područje 110. brigade.

"Koliko nas ima?" Pita Kristijan začuden brojnim vojnim vozilima.

"Mislim da ima stotinjak vozila u koloni." Reče Mirko.

"Nisam ti ovo prije stigo reć, al nema osobe s kojom bi radije umro nego s tobom."

"Također, stari."

Mladićima su se pomiješali uzbuđenje i strah zbog čega nisu previše komunicirali u vozilima, uz to su pokušali izgledati kao ozbiljni disciplinirani vojnici, a vojnici su ljudi od akcije, ne od riječi. Jedino se Ante požalio na mučninu, no ubrzo su ga ušutkala Goranova podbadanja.

Smješteni su na skromne ležajeve i odmah informirani o trenutnim zbivanjima na bojištu.

ĆA U RUKAMA

"Dogovorena je primopredaja vojarni "Petrova gora", "Robert Domani", "Ivo Marinković", "Josip Kraš", strelišta Jamadol i drugih lokacija. Pričuvnici iz vojarni počeli su dezertirati, no i dalje uočavamo kršenje primirja od strane Neprijatelja. Budite spremni na poziv u svakom trenutku. Ovo je bojište užarena točka." Napomenuo je zapovjednik te žurno otišao pozabaviti se većim problemima od skupine mladih dobrovoljaca.

Nakon večere imali su sat vremena odmora prije gašenja svjetla.

"Mislim da moj ležaj ima rupe." Požali se Ante, nezadovoljan smještajem.

"Preživjet ćeš." Dobaci Krešo kojemu je iznimno smetao Antin nedostatak stege.

"Mislim da nitko od nas neće preživjeti ovo," reče Goran s ozbiljnošću koja je uznemirila ostatak mladića. "Jeste čuli odjekivanje eksplozija? Čovječe, valjda smo kilometrima udaljeni od najbližeg bojišta, a ko da pucaju pored nas."

"Od kad si ti tako pesimističan, Gogi?" upita ga Mirko, iznenađen njegovim nekarakterističnim ponašanjem.

"Valjda od kad sam shvatio u što smo se uvalili."

"Nemojte zaboraviti zašto ovo radimo. Borimo se za svoju domovinu i bolju budućnost naše djece."

Kaže Krešo pokušavajući ih sve motivirati. Goran je htio reći kako se boji da neće imati djece jer će biti mrtav, no odlučio je to zadržati za sebe i pripremiti se za početak. Već sljedećeg jutra 70-ak je mladića, uključujući Mirka, Kristijana, Antu, Krešimira i Gorana, užurbano nakrcano u vozila te poslano prema Pesarovini. Kada je stigla obavijest za polazak, Mirko je zaostao za svojim prijateljima jer je zametnuo lančić i odbijao je poći u bitku bez njega. Ušao je u vozilo na kraju kolone izgubivši svaki trag svojih prijatelja.

Pri dolasku na odredište nervozno se osvrtao tražeći Kristijana, no nije ga uspio uočiti. Progutao je knedlu i pokušao se smiriti dubokim uzdisajima i izdisajima teškog jutarnjeg zraka. Potpuna tišina trgala mu je živce i zavrtala želudac koji je bio uznemiren zbog neugodne vožnje. U prvom valu vojnika koji je poslan prema rijeci Kupi uočio je svoje prijatelje. Pokušao je krenuti za njima, no zaustavila ga je stroga opomena pozornika koji je bio zadu-

žen za njegovu skupinu. Nekoliko beskrajin minuta kasnije i njegova je skupina krenula prema rijeci. Kada je Mirkova skupina stigla do rijeke, njegovi su prijatelji već krenuli u mrzlu nemirnu vodu. Kada su došli do pola puta, Mirko je dobio dopuštenje da i on krene plivati preko. U tom se trenutku, od nikuda, pojave vojnici JNA pucajući po jednim vojnicima u vodi. "Zasjeda! Zasjeda!" Mirko je čuo povike vojnika i prestao disati.

Njegovo se srce sledilo zajedno s vodom. Ogladavao je oko sebe u nadi da će pronaći barem jednog prijatelja kojemu može pomoći. Nešto nije bilo u redu. Koristili su zabranjene dum-dum metke čiji se vrh pri udaru rascvjeta i nanosi teške rane. U ušima su mu odzvanjali gromki zvukovi eksplozija minobacača. Voda je popimala sve nijanse od tamno crvene do svijetlo ružičaste. Beživotna osakaćena tijela plutala su na površini. Obuzeo ga je paralizirajući strah. Noge su mu se pretvorile u kamen i odbijale su se pomaknuti. Ugledao je Kristijana, nemoćnog i ranjenog. Uhvatio ga je nevjerojatni nalet adrenalina, krv mu je skakala u venama, srce mu je htjelo probiti prsni koš i noge su mu poletjele prema vodi. Ruke mu postaše krila kojima je letio po vodi. Uhvatio je Kristijana za rukav maslinasto zelene majice i svom snagom povukao prema sebi. Vukao je i vukao, drugom rukom boreći se protiv vode. Napokon je došao do obale gdje je podigao Kristijana i nosio ga na rukama.

Nada. Ushićenje. Olakšanje. I onda crveni prasak tkiva, mišića, kosti i krvi. Bol. Neizdrživa bol. Dum-dum metak Neprijatelja raznio mu je nadu, prijatelja i lijevu ruku. Pao je na blatnu zemlju i ugledao ostatak vojnika koji su došli izvući preživjele. Izmjenjivali su vatru s desnom stranom rijeke koju je držao Neprijatelj. "Povlačenje! Povlačenje!" čuo je. Mladi vojnik prebacio je njegovu preostalu ruku preko svog ramena i odveo na sigurno. "Ne! Ne ostavljajte ga! Molim vas odite po njega!" jecao je Mirko jedva gledajući prije no što se onesvijestio. Probudio se u bolničkom krevetu dezorijentiran, okružen svojim preživjelim suborcima. Nije znao što se događa. Zar je sanjao? Onda se sjetio. "Netko! Molim vas! Netko!" počeo je vikati. Mlada djevojka u nečem što je valjda prije bila bijela kuta, sada komad tkanine prošaran blatom i krvlju obratila mu se: "Smiri se. Dat ćemo ti nešto za bol. Polako. Nemoj se micati."

"Molim Vas! Gdje su moji prijatelji! Molim Vas recite mi!" slap suza zaslijepio mu je oči i počeo padati po licu.

"Ne znam gdje su tvoji prijatelji. Svi su ranjenici ovdje. Nije ih baš puno, doduše. Pričeka, donijet ću ti nešto za bol."

Protiv svoje volje popio je tablete i utonuo u dubok san pun blata, vode, suza, metaka i krvi. Kada se ponovno probudio priopćeno mu je da Kristijan, Ante, Krešo i Goran nisu preživjeli zasjedu. Od tog trenutka pa sve dok ga nisu odvezli u Zagreb nije radio ništa drugo nego zurio u svoj lančić. Lančić koji mu je spasio život. No i oduzeo mu slatku i časnu smrt uz svoju braću po oružju. Uz svoga brata kojeg je imao u rukama. Imao ga je! Bio je tako blizu. Tako blizu... U Zagrebu se morao suočiti s obiteljima svojih prijatelja; s Antinom majkom koja je ostala bez svega što je imala, oči su joj nabrekle jer je neprestano plakala još od kada je njezin sin otišao. Nije znao kako joj objasniti zašto je on preživio, a njezin sin nije. Kristijanovi roditelji, koji su mu se činili kao njegovi vlastiti, zajedno su s njim plakali.

Satima su tekle samo suze, bez ijedne riječi.

Sunce je potonulo otkrivajući duboko crno more zvijezda. Mirko se, ošamućen lijekovima, uspio dogegati do bolničkog prozora. Nietzsche je bio u pravu, bezdan je uistinu gledao u njega. Zašto baš on? Zašto je baš on morao ostati sam? Razmišljao je o tome da se pridruži svojoj braći, no pomisao na roditelje ga je razuvjerila od te misli. Čuo je vijest o padu Vukovara, sve se činilo tako besmisleno.

Sljedećeg ga je dana posjetila njegova djevojka Laura. Oprostila mu je što je otišao te ju je pitao želi li se udati za njega. Pristala je. Našalio se kako će teško naći svadbeno odijelo sa samo jednim rukavom.

28 godina i dvoje djece kasnije Mirko je išao obaviti godišnji posjet grobovima svoje braće. U početku je dolazio svaki mjesec, no život je postajao sve teži i on je imao sve manje vremena za posjećivanje.

Nije se baš tražilo puno fizičkih radnika kojima nedostaje jedna ruka. Uspio je zadržati posao telefonista koji mu je dobro išao te je ponekad uspijevao ostvariti bonuse kojima je mogao kupiti svojoj djeci i ženi poklone. Ostavio je lampione na svim grobovima te se sjeo ispred Kristijanovog.

"E, stari moj, da smo samo znali što nas čeka," počeo mu je pričati nadajući se da ga nekako, negdje sluša, "Imaš sreće kaj ne moraš gledat kaj se događa u državi trenutno. Političari su izmuzli sve kaj su mogli i nisu mogli izmunit iz naroda. Mladi se masovno iseljavaju zbog nedostatka radnih mjesta i pristojnih radnih uvjeta. Oni koji su pak ostali, bahati su i nemaju nimalo poštovanja. Svađaju se i tuku među sobom ne shvaćajući da su svi oni Hrvati. Da su svi braća. Radim sve kako bi pružio Lauri i djeci dobar život, ali znam da im ne mogu pružiti sve što zaslužuju. Laura je stara i umorna, njih su dvoje mladi i ambiciozni. Mislim da će i oni uskoro pobjeći odavde. Imam osjećaj da se nisam pošteno naspavao već 28 godina. Draže mi je biti budan nego sanjati. Nadao sam se da ćemo nekada biti susjedi, ti i ja. Da ćemo roštiljati zajedno, da će nam se djeca zajedno igrati u dvorištu, znaš ono, obiteljske stvari. Moram sada ići, žena čeka. Hvala ti na svemu, brate." pomolio se, poljubio križ koji mu je nakon svih ovih godina i dalje visio oko vrata i otišao. Dok je hodao po neravnom puteljku, razmišljao je. Budućnost za koju se borio baš nije bila onakva kakvu je zamišljao, no, ipak, za svoju Hrvatsku, sve bih ponovio. ■

Rimski legionar
iz I. st., pripadnik
VII. legije tijekom
službe

General Milan Rastislav
Štefánik ustrojio je tijekom
Prvog svjetskog rata
Čehoslovačku legiju, snažnu
saveznicu na strani Antante

Ivo AŠČIĆ

FILATELIJA

MARKE - LEGIJE

Slovačka marka posvećena 100. obljetnici tragične smrti brigadnog generala Milana Rastislava Štefánika skrenula je kod zaljubljenika u vojnu tematiku pozornost na legije

Kraljevska
legija stranaca
u sastavu bri-
tanske vojske
ustrojena je
1815., a činili
su je većinom
njemački
pustolovi

Nadaleko
poznata
francuska
Legija
stranaca
ustrojena je
1831. godine

Legija časti
francuski je
nationalni red.
Ustanovljena
je 1802., a
dodjeljuje se
za iznimne
civilne i vojne
zasluge, poput
hrabrosti u
ratu

Gotovo sve zemlje koje su u svojoj vojnoj povijesti imale ili još uvijek imaju legije izdale su marke s tom temom. Tiskala ih je, primjerice: Poljska 2014. (Poljska legija u Prvom svjetskom ratu); SAD 1969. (50 godina Američke legije); Francuska 1984. (prisega legionara prije Bitke kod Camaróna u Meksiku 1863.); Španjolska 1984. (motorizirane postrojbe Legije u marokanskoj pustinji tridesetih godina XX. stoljeća); Austrija 2009. (rimski legionar kod vojnog logora Carnutum (nedaleko od današnjeg Beča); Monako 2002. (200. obljetnica

ustanovljenja Legije časti) i dr. Povijest legije kao vojne formacije vezana je uz stari Rim. Ovisno o razdoblju, legija je brojila od tri do šest tisuća pješaka i dijelila se na deset kohorti. Svakoj je legiji bilo pridruženo i nekoliko stotina konjanika. Njom su u doba Republike zapovjedali vojni tribuni ("tribunus militum"), a od Cezarova doba i u razdoblju Carstva legat (zamjenik vrhovnog vojnog zapovjednika). U novije doba legijom se nazivaju oružane postrojbe različita sastava, koje uglavnom čine strani plaćenici. Prve

su ustrojene krajem XVIII. st., za francuske Prve republike. U Francuskoj je 1831. ustrojena Legija stranaca. U nju su primani strani dragovoljci, a služila je kao borbena postrojba izvan francuskog teritorija. U Prvom svjetskom ratu Česi i Slovaci ustrojili su legije u Rusiji i Francuskoj. Tijekom Španjolskog građanskog rata (1936. – 1939.) na strani generala Franca borila se njemačka Legija Condor i španjolska Legija stranaca. Italija je ustrojavala karabinjerske legije. Legije su ustrojavane i tijekom Drugog svjetskog rata.

Francuska je po legijama nazvala Legiju časti (franc. "Légion d'honneur"), nacionalni red koji se dodjeljuje fizičkim i pravnim osobama za civilne i vojne zaslugе. U Francuskoj je nadaleko poznata Legija stranaca, sastavljena je od plaćenih dragovoljaca, uglavnom stranaca. Danas je to vrhunski organizirana postrojba dobro uvježbanih profesionalnih vojnika. U nju se mogu prijaviti kandidati od 18 do 40 godina (uz obvezu da će služiti najmanje pet godina), bez obzira na svoju prošlost i bez osobnih dokumenata. ■

SPORT, DOBITNA KOMBINACIJA

Od sredine rujna u prometu je još jedna hrvatska "sportska" marka. Za razliku od drugih te tematike, ne slavi velike hrvatske uspjehe, nego motivira djecu, ali i odrasle na bavljenje sportom. Sport omogućuje djeci aktivnost kroz igru i druženje, stjecanje vještina, znanja i iskustva, a ne može se zamijeniti ni jednom drugom aktivnosti. Sportom se može baviti rekreativno bez obzira na godine, no on može biti i buduća profesija. Različiti oblici sporta služe i kao terapija. Dizajn marke predložila je učenica iz Male Subotice u Međimurju, na temelju natječaja u koji su bili uključeni hrvatski osnovnoškolci. Poučan stručni tekst marke Sportom do zdravlja potpisuje prof. dr. sc. Mirna Andrijašević s Kineziološkog fakulte-

Sport kroz igru i zabavu potiče
inteligenciju, razvija toleranciju i
pozitivne navike te prevenira ovisnosti

ta u Zagrebu. Među ostalim navodi: "Sport za djecu dobitna je kombinacija kvalitetnog zdravlja tijela i psihe te pokazuje da se krajnji rezultat može mjeriti količinom uložene truda. Ujedno je najbolji način i sredstvo za brigu o zdravlju koja počinje još u ranom djetinjstvu. Samokontrola krasi sportaše, a svijest o osobnim mogućnostima stvara samopoštovanje. Baveći se sportom učimo i o postavljanju ciljeva do kojih dolazimo vlastitim radom, što u zreloj dobi vodi prema uspjehu u poslu i životu. Baveći se sportom, stvara se otpornost prema bolestima tipičnim za moderno društvo, kao što su dijabetes tipa dva, pretilost, bolesti srčano-žilnog i dišnog sustava te psihički poremećaji različitog stupnja."

Pripremio Ivan HORVAT

Nova Thinkpad serija

Lenovo je najavio novu seriju prijenosnika ThinkPad s čak šest računala. Sve počinje najnovijim ThinkPad X1 Carbonom sedme generacije (oko 16 000 kuna), pokretanim do 6-jezgrenim Intelovim procesorom desete generacije. Debljina računala iznosi 14,9 mm, početna masa jedan kilogram, a zaslon je 14-inčni. Računalo je kompatibilno sa smjernicama projekta Athena, što znači da bi s pomoću baterije tre-

balo biti spremno za cjelodnevni rad uz Wi-Fi 6 povezivanje. Slijedi sličan ThinkPad X1 Yoga (oko 20 000 kuna), te ThinkPad T490 (oko 12 500 kuna), koji nudi Intel Core procesore do i7 desete generacije, kao i ThinkPad X390 za jednaku cijenu. Za sve koji traže ThinkPad značajke u paketu za poslovne korisnike, najavljeni su prijenosnici ThinkPad L13 i L13 Yoga po cijeni od 750 dolara naviše.

ADATA je predstavila vanjski SSD ADATA SE800. Mora se priznati da zanimljivo izgleda, a kompaktan je i lagan (40 g), pa ga je lako nositi posvuda. No, najbitnija je trajnost i izvrsne performanse, kao i velike brzine čitanja i pisanja, u idealnim uvjetima

do 1000 MB/s, što omogućuje korisnicima prijenos datoteka do 6,6 puta brže nego na vanjski tvrdi disk. To odgovara prijenosu 4K filma veličine 50 GB u samo 50 sekundi. Zahvaljujući reverzibilnom priključku USB Type-C, korisnici se ne moraju opterećivati

Opet ADATA

pravilnim usmjeravanjem uređaja pri povezivanju. Usto, *Plug-n-Play* s operativnim sustavima Windows, Mac OS i Android znači da se sadržaji lako mogu premješati s drugog uređaja na drugi. SE800 usklađen je sa standardima IEC IP68, što znači da je otporan na prašinu i vlagu. Može izdržati 30-minutno uranjanje u 1,5 m vode, a usklađen je i sa standardom otpornosti na udarce MIL-STD-810G 516.6. Cijena modela od jednog terabajta iznosi oko 200 dolara, a od 512 gigabajta oko 160 dolara.

Profesionalni Mi 9

Xiaomi je predstavio nasljednika svojeg *flagshipa* Mi 9, pametni telefon imena Mi 9 Pro. Ima podršku za 5G, novi procesor Snapdragon 855+, 12 GB RAM-a, 45 W punjenje preko žice, 30 W bežično punjenje i 10 W reverzibilno punjenje. Sprijeda ima, kao i prethodnik, 6,39-inčni OLED zaslon s integriranim čitačem otiska prsta, a straga trostruku kameru s glavnim 48 MP senzorom. Iako ima podršku za 5G, bit će dostupna i inačica za 4G. U odnosu na prethodnika ima veću bateriju kapaciteta 4000 mAh i prvi je Xiaomijev uređaj koji podržava bežično punjenje. Mi 9 Pro može se nabaviti po cijeni od 473 do 550 eura, ovisno o memorijskoj konfiguraciji. Dolazi u inačicama: 8 GB RAM/128 GB, 8 GB RAM/256 GB, 12 GB RAM/256 GB i 12 GB RAM/512 GB.

Google slijedi Apple

Apple je nedavno predstavio pretplatnički servis za videoigre namijenjene isključivo uređajima s njegovim operativnim sustavima. Ubrzo je sličnu stvar učinio i Google, objavivši lansiranje vlastitog pretplatničkog servisa Play Pass za uređaje koji koriste Android. Za mjesečni iznos od 4,99 dolara korisnicima će biti dostupne ne samo igre nego i aplikacije. Servis počinje s više od 350 programa, a svakog će se mjeseca izbor povećavati. Promotivna cijena za prvu godinu iznosi 1,99 dolara mjesečno, ali samo za korisnike koji se prijave prije 10. listopada. Na prvi pogled Apple i Google razvili su sličnu uslugu: platite mjesečnu pretplatu, imate neograničen pristup sadržaju, ne morate ništa

kupovati ni doplačivati, a neće vas živcirati ni reklame. Ipak, uz širi izbor aplikacija od Googlea, ima i drugih razlika. Pretplata na Play Pass može se dijeliti s pet članova obitelji, a Googleov servis uključuje igre i aplikacije koje su već dostupne na trgovini aplikacija

Google Play te nema nekog ekskluzivnog sadržaja rezerviranog samo za pretplatnike. Među igrama koje uključuje pretplata je i: Terraria, Monument Valley, Risk i Star Wars: Knights of the Old Republic, dok od aplikacija treba izdvojiti AccuWeather i FaceTune. Ako ste već kupili igre koje su sad dio pretplatničkog paketa, nakon pretplate na Play Pass automatski će se u njima prestati pojavljivati reklame te se unutar njih više neće moći kupovati dodatni sadržaj. Što se tiče naknada za developere, Google će pratiti vrijeme koje korisnici provode na nekoj igri, odnosno koliko puta pokreću određenu aplikaciju i igru te na temelju tih podataka isplaćivati novac onima koji su razvili aplikacije.

Časopis **HRVATSKI VOJNIK** s vama je od 1991.
Odsad i na društvenim mrežama.

Pratite naše
objave...

facebook

facebook.com/HrvatskiVojnikMagazin
twitter.com/HRVojnik

Gledajte naše
filmove...

youtube.com/c/HrvatskiVojnikMagazin

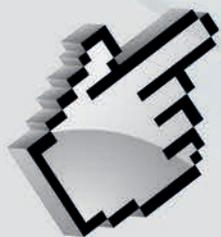

CRO MIL
CROATIAN MILITARY MAGAZINE

Čitajte nas
i pronadite
najveći izbor
fotografija iz
OSRH...

www.hrvatski-vojn timer

www.hrvatski-vojn timer

Sve što vas zanima pitajte nas...
hrvojn timer@moj timer.hr